

Van bouwmeesters tot bannelingen: de familie van Waesberghe te Gent voor 1600 – deel 2

Casper Van Waesberghe, Pieter Donche,
Matthias Storme en Lorette Van Waesberghe

Generatie IV – Kinderen van Jan van Waesberghe en Katelijne van Huffelghem

43. Uit bovenstaand verslag (zie deel 1) is gebleken dat oud-schepen en metsersdeken Jan van Waesberghe, die overleed tijdens de Gentse opstand tegen Karel V, met vrij grote zekerheid de echtgenoot is van Katelijne van Huffelghem. Omdat een akte uit 1556 het toelaat om de kinderen van het gezin van Waesberghe – van Huffelghem te reconstrueren, laat dit ons ook toe om hen als rechtstreekse afstammelingen van Lieven van Waesberghe en Katelijne de Grave te benoemen.¹ Dit

gezin had samen maar liefst dertien kinderen, die allemaal verwekt moeten zijn voor de gebeurtenissen van 1539. Reeds op 23 augustus 1540 werd door de schepenen van Gedele een deelvoogd Thomaes Heylinc aangesteld voor tien weeskinderen.² In 1556 is er nog maar één kind, Joos, bevoogd en dus ongehuwd of minderjarig. Het allerjongste kind was Maria, maar waarschijnlijk was zij in 1556 reeds gehuwd en daarom niet meer verweesd.

Naast de voogdijakte van 1556 dient ook het handgeschreven *Bewijs der Waerheydt* als bijkomende bron voor de verdere reconstructie.³ Dit cahier in een laat-18de-eeuws geschrift geeft in tekst en schemavorm per gezin een vrij uitgebreide genealogie van de Oost-Vlaamse van Waesberghe's, met na 1600 ook regelmatig citaten uit akten of parochieregisters. Een attestatie door wapenherauten Richard de Grez en Jean-Joseph Hatrival van 3 februari 1730 onthult dat

1 Dit is een akte waarin de erfgenamen van Katelijne van Huffelghem een verklaring afleggen over een huis dat Louis Bette had verkocht in de Cataloniëstraat aan Jan van der Straten, fs. Joos. Bette was op dat moment ook reeds overleden. SAG, Reeks 303, reg. 3, f. 37v (3 juli 1556): 'Mr Gillis van Waesberghe p(res)b(it)re, meester Reynaut ende Lievin van Waesberghe ov(er) heml(ieden), Franchoys Heuribloc, Michiel van der Hofstadt, heere van Bornival Willeco(m)me en Pienner ter caus(en) van heurl(ieden) ghezelenede metgaders Thomaes Heilinc als vooght van Joos, m(eeste) r Jan, joncvrouwen Pierine en(de) Marie van Waesberghe, wijlen Jans kinderen die hij hadde bij joncvrouwe Kathelyne van Huffelghem tsij hoys vander selve joncvr(auwe) Cathelyne, kennen ende verclaersen dat naer dien wijlen salegher memorien Loys Bets die naer de aflivchede van(den) voornomden Jan van Waesberghe in huwelicke hadde de voornomde Kathelyne binnen zijnen levne vercochte Jan van(der) Straten filius Joos de twee deelen van dryen duergaende van eenen huuse en(de) stede vry huus en(de) eervve wesende, zo tzelfe int gheheele eertvast ende naghelvast gestaen en(de) gheleghe es inde Cataloeyne strate, de keercke van Ste Nicolaus ghehuust an deen zijde en(de) Jan Rogier an dandere metten lasten van vier scellin(gen) grooten ts(ae)rs eerfl(c) vuyten gheheel huusen ghaende ten profyte v(an) Ste Jacobs altaere ofte der Quotidainen van Ons(er) Vrouwe keercke tSte Pieters, binnen deser stede, zonder meer co(m)mers, voor de somme van drye pon(den) thien schellinghen grooten ts(ae)rs eerfl(icke) losrente den peninck zestiene, ende dat hij Lowijs binnen zijnen levne noch de voorn(omde) joncvrouwe Kathelijne naer zijnder aflivchede en(de) binnen hueren levne danof gheene effectuele traditie ghedaen hadden en(de) dat bijdien de zelve huere hoys naer huere aflivchede eerfachtigh bedeghen van eenen derde duergaende ende dat zou Kathelijne w(eduwe) zijnde 't recht vercreghen hadde, bij uytcoop van(de) hoys ende eerghenamen van joncvrouwe Marie de Baenst eerste ghezelenede was van Jan Bets filius Loys die hoyr en(de) een lIde stake was inde versteerfte vanden voornomden zijnen vadere, zo dat de hoys van(de) voornomde joncvrouwe Marie erf-

achtich bedeghen van eenen vierendele in een derde deel van(de) zelve huuse en(de) midts een voornomden vriendelicken uytcoop de voors(eide) joncvrouwe Cathelijne ende naer hueren aflivchede de voornomde hueren hoys en(e) eerfghenamen dat hemlieden de zelve Jan vander Straten van zuerliden voorn(omde) portie vander voors(eide) rente bij lossinghe en(de) betaelin(ghe) vanden croise totten daghe van hedent te vullen ghedaen ghecontenteert en(de) betaelt heeft, sceldende den zelve cooper danof wel ende deughdelic quyte. Belovende vander zelve betaelin(ghe) en(de) ooc vander voorn(omde) coopmanscepe zo verre alst hemlieden comp(ar)ranten annegaet, zo voors(eid) es, te garranderene en(de) houden stane (?) jeghens elcken daerinne der zelve comp(ar)ranten also verre als zij huerlieden zelfs zijn, verbinden huerl(ieder) p(er)son en(de) al huerlieder goet, present endez toecommende. Ende dien volghen(de) wierden zij comp(ar)ranten huerl(ieder) zelfs zijnde ende de voornomde deelvoocht, over de wees als daertoe bij scepenen van Ghedelee der zelve stede, behoirl(ick) gheauthoriseert zijnde, volghende der acte in daten derden augustus XV^c zessenvijftich ten passerende van desen ghesaen (?) van(den) zelve deelen van huusen out goet out huys en(de) vutherft (?) en(de) de vors(eide) Jan van(der) Straten was daer inne ghegoet, gheheerft en(de) gheghift met alle desolempnityten daertoe gherequireert. Actum den derden july XV^c zessenvijftich'.

2 SAG, Reeks 330, reg. 58 (dl. quohier van den rolle, f. 7r: 'Thomaes Heylinc werdt deelvoocht van Gillis, Regnault, Liefkin, Jooskin, Zegherkin, Jehannekin, Betkin, Paesschinekin, Pieryncken en(de) Maykin van Waesberghe Jans kinderen die hij hadde bij joncvr(ouw) Kathelijne van Huffelghem, verstorven van haerl(ieder) voorn(oemde) vadere. Actum den XXIIJen in ougste XV^cXL'.

3 Zie noot 4 van het eerste deel van dit artikel voor een meer uitgebreide bespreking. Ook andere veelgebruikte bronnen worden daar overlopen.

dit document toen werd voorgelegd aan de Heraldische Kamer te Brussel. Toch werd het document zeker nog tot 1778 verder aangevuld.

44. Omdat een volledige opsomming van alle dertien kinderen de opzet en de omvang van deze bijdrage te buiten gaat, wordt enkel aandacht besteed aan de kroost met een interessante afstamming of een blijk van sociale mobiliteit. Op die manier proberen we inzicht te krijgen in een vraag die Dambruyne terecht opwierp: hoe kunnen de kinderen van een ambachtsman die in ongenade viel toch opklimmen op de sociale ladder en hoge posities vasthouden?

De kinderen die daarom buiten deze bijdrage vallen zijn de jong overleden Zegher en Maria;⁴ Katelijne of Catherine die in 1540 intreedt in het gasthuis van Onze-Lieve-Vrouw ter Lazerie en daarom afstand doet van haar erfenis;⁵ en Elisabeth waar verder niets over geweten is.⁶ Eén van de zoons, Jan van Waesberghe (wellicht 1534-1593), verdient eveneens speciale aandacht.⁷ Ook over hem is amper iets geweten, behalve dat hij net als zijn broers gestudeerd heeft aan de Leuvense universiteit, waar hij zich inschreef op augustus 1551 en promoveerde op 20 maart 1554.⁸ Daarnaast huwde hij met Joanna van Damme (zie verder).⁹ Toch wordt hij nog steeds verward met de gelijknamige stamvader van het drukkersgeslacht van Waesberghe. Om voor eens en voor altijd deze misvatting uit de weg te helpen, bespreken we de drukkersdynastie aan het einde van deze bijdrage. We overlopen daarnaast nog acht andere kinderen, omdat zij illustratief zijn voor de sociale positie

van de familie na de opstand tegen Karel V.

De Godsdiensttroebelen en de Gentse Calvinistische Republiek (1577-1584)

45. Alvorens dieper in te gaan op de individuele lotgevallen van de kinderen van Jan van Waesberghe en Katelijne van Huffelghem, is het aangewezen om opnieuw stil te staan bij een woelige periode in de Gentse geschiedenis. De stad ging aan het eind van de zestiende eeuw namelijk enkele jaren gebukt onder het bestuur van radicale calvinisten, net zoals een aantal steden in de Nederlanden destijds.¹⁰ Ook voor de familie van Waesberghe had deze episode verstrekkende gevolgen. Het calvinisme sluimerde al sinds het begin van de zestiende eeuw in de Nederlanden, en kwam tijdens de Beeldenstorm in 1566 gewelddadig tot uiting. Ook in Gent werd er heel wat geplunderd.¹¹ Een combinatie van factoren speelde hier mee, zoals de veranderende sociale omstandigheden, een opkomende stedelijke burgerij en algemene ontevredenheid over het strenge (religieuze) beleid van Filips II.¹² Rechtstreeks gevolg van de Beeldenstorm was de aankomst van de Hertog van Alva in de Nederlanden, die met een ijzeren hand het Spaans-katholieke gezag trachtte te herstellen. Onvrede over Alva's harde methoden mondde uit in een openlijke opstand tegen het Spaans bestuur onder leiding van Willem van Oranje. In de hele Nederlanden werden daarop Spaanse troepen gelegerd, wat alleen maar tot meer onvrede leidde. Het faillissement van de Spaanse koning in 1575 maakte dat deze soldaten niet meer werden uitbetaald, wat tot een grote golf van muiterijen en plunderingen leidde. De Spaanse Furie in Antwerpen (4-7 november 1576) was veruit de meest schokkende.¹³

46. Eén dag na de afloop van de Furie, op 8 november 1576, werd na lange onderhandelingen de Pacificatie van Gent ondertekend, een verdrag waarbij het merendeel van de Nederlandse gewesten zich aansloten tot een Generale Unie om los van de Spaanse koning te beslissen over hun politieke toekomst.¹⁴ Het verdrag hield onder meer amnestie voor de opstandelingen in en eiste dat de Spaanse soldaten uit de Nederlanden

4 Zegher wordt niet vermeld op de handschriftelijke genealogieën, maar wel in de voogdijakte van 1540. Maria staat wel in het *Bewijs der Waerheydt* en de Oude Rol, met als geboortedatum 16 november 1529, maar dan weer niet in de akte van 1540.

5 SAG, Reeks 330, reg. 57, f. 12r. Het gasthuis werd ook wel het Rijke Gasthuis genoemd, en lag in de Hoogstraat. Dit was een leprozerie, opgericht in 1146 en tot 1591 beheerd door de broeders en zusters van het Gemene Leven S. VAN AERSCHOT (red.), *Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 4nb. Stad Gent. Zuid-West*, Gent, 1979, pp. 175-178. Over de vereisten om in te treden in dit godshuis, zie DECHATEAU, *De Gentse gegoede lieden in de 14e en 15e eeuw en vooral tussen 1350 en 1453*, p. 52. Volgens het *Bewijs der Waerheydt* zou zij later zuster geworden zijn in het Sint-Gillishospitaal te Dendermonde, en er overlijden op 20 september 1547.

6 Het *Bewijs der Waerheydt* geeft enkel haar geboortedatum (26 maart 1527) en een sterfdatum (10 september 1588).

7 *Bewijs der Waerheydt*, pp. 8-9.

8 REUSENS, *Matricule de l'Université de Louvain*, IV, p. 434; E. REUSENS, (red.), *Promotions de la Faculté des Arts de l'Université de Louvain (1428-1797)*, Leuven, 1869, p. 189; DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, II p.

9 *Bewijs der Waerheydt*, pp. 8-9. Indien zij na hun huwelijk in Gent bleven kan het de Jan zijn die volgens de penningkohieren van 1572 een huis huurde in het Pansijserstraatje, achter de Vrijdagmarkt. Maar het is onwaarschijnlijk dat hij als licentiaat rechten in Gent zou gewoond hebben zonder één eigendom (in die penningkohieren is er geen Jan die een eigendom heeft in de stad Gent, DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, I, p. 3); zie voor een andere mogelijke kandidaat dan ook *supra* nr. 19. Anderzijds vinden we in de reconciliatiebestellingen van 1584 en 1585 wel een taxatie voor een weduwe Jan van Waesberghe voor 960 c.q. 720 Vlaamse groten, waarvan het eerste bedrag effectief werd betaald en het tweede niet (wat erop wijst dat ze ofwel de stad uit gevlucht was ofwel verarmd) (Ibidem, II, p. 4-5).

10 Niet enkel in Gent werd er een Calvinistische Republiek opgericht. Ook in Antwerpen, Brugge, Brussel, Mechelen en Amsterdam gebeurde dit. Zie voor meer informatie de bundel van M. WEIS & M. BOONE (red.), *Des villes en révolte: les 'Républiques urbaines' aux Pays-bas et en France pendant la deuxième moitié du XVIe siècle*, Turnhout, 2010. Meestal was het de Gentse regering die *manu militari* andere Republieken installeerde.

11 Een kritische bespreking van het ooggetuigenverslag van Marcus van Vaernewyck is te vinden in T. VAN ERMEN, *Beeldenstorm in het zestiende-eeuwse Gent. Een historisch-antropologische studie naar de katholieke passiviteit in de Nederlanden*, onuitgegeven masterproef Universiteit Gent, 2008. Deze is digitaal beschikbaar via: https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/315/120/RUG01-001315120_2010_0001_AC.pdf.

12 Zie voor een overzicht van de belangrijkste oorzaken A.-L. VAN BRUAENE, K. JONCKHEERE & R. SUYKERBUYK, Introduction, in: *Low Countries Historical Review*, CXXXI nr. 1 (2016), pp. 6-9.

13 P. ARNADE, *Beggars, iconoclasts, and civic patriots. The political culture of the Dutch Revolt*, Ithaca, 2008, pp. 212-214.

14 J. DECAVELE, De Pacificatie van Gent, in: *Spiegel Historiae* 11/11 (1976), pp. 578-585.

vertrokken, maar belangrijker voor Gent was de afgesproken opschorting van de vervolgingen van protestanten.¹⁵ De nieuwe landvoogd Don Juan trok zich echter weinig aan van de Pacificatie en zette de persecutie gewoon door, waardoor hij het Spaanse gezag nog meer in diskrediet bracht.¹⁶ De onvrede bereikte opnieuw een explosief hoogtepunt, met een aantal revolutionaire stadsregeringen in de Nederlanden als gevolg.¹⁷ In Gent greep op 28 oktober 1577 François van Kethulle, de heer van Ryhove, de macht. Met de aanstelling van een achttienkoppig revolutionair comité was de Gentse Calvinistische Republiek geboren.

Een bijzonder belangrijk campagnepunt was het herstel van de stedelijke privileges die in 1540 waren afgenomen door de *Concessio Carolina*.¹⁸ Die mislukte opstand was een stedelijk trauma geworden waar men zo snel mogelijk mee wilde afrekenen. Dit had ook belang voor de ambachten, die hun politieke macht opnieuw gestrekt wisten.¹⁹ Gent wilde opnieuw haar ommelanden controleren zoals het in de middeleeuwen had gedaan, en installeerde *manu militaru* enkele calvinistische stadsbesturen in de omliggende steden.²⁰ Al snel werd jonker Jan van Hembyze de voorman van de Republiek, een overtuigd anti-Spaans aanhanger van Oranje die in de decennia voor 1577 meermaals in de schepenaad had gezeteld.²¹ Zijn repressief optreden tegen de katholieke orden en zijn eigen politieke tegenstanders maakte hem echter onpopulair bij de andere opstandelingen, Oranje en van Ryhove op kop. Hij werd uit Gent verbannen in 1579, maar keerde in 1583 triomfantelijk terug om de stad te beschermen tegen de oprukkende troepen van Farnese. Een jaar nadien verloor hij zijn kop, nadat hij beschuldigd werd van het voeren van geheime onderhandelingen met de Spanjaarden over de overgave van de stad.²²

Hembyze werd gesteund door een kleine groep overtuigde calvinisten, en al snel werden de eerste protestantse preken opnieuw in het openbaar gevoerd.²³ De jonker zorgde voor de opname van calvinisten in alle lagen van het stadsbestuur en tegelijk voor het 'uitzuiveren' van zijn politieke tegenstanders. Geleidelijk aan nam ook de repressie tegen de katholieke gees-

telijkheid toe. Meteen na de installatie van de Republiek werden soldaten gelegd in de contemplatieve godshuizen, en vanaf mei 1578 gebeurden de eerste occasionele plunderingen. In juli van dat jaar onttaarde dat in een ware terreurgolf met massale vernielingen, verbanningen en zelfs executies van enkele kloosterlingen.²⁴ In maart 1579 volgde een tweede golf, ditmaal ook met enkele acties tegen katholieke burgers.²⁵ Tot 1583 bleef dit echter de uitzondering op de regel. Pas wanneer de Spaanse dreiging toenam, werden ook heel wat katholieke poorters verbannen en hun goederen geconfisqueerd.²⁶ Na de inname van de stad door Farnese in 1584 werden de katholieke orden en poorters meteen in ere hersteld.²⁷

47. Welke invloed hadden deze gebeurtenissen op de familie van Waesberghe te Gent? Het antwoord is dubbelzinnig. Enerzijds hebben enkele familieleden rechtstreeks de gevolgen gevoeld van de repressie: begijn Joanna van Waesberghe werd uit haar huis verjaagd en oud-schepen Joos van Waesberghe werd in 1583 samen met enkele andere katholieken verbannen. Andere kinderen van Jan van Waesberghe verging het schijnbaar beter. Priester Gillis van Waesberghe lijkt met rust te zijn gelaten, en zijn broer Reynier was kerkmeester gedurende de hele Republiek. Twee dochters, Pieryne en Joanna, trouwden dan weer in de familie Heuribloc, die calvinistische sympathieën had. Anderen hadden Gent al verlaten voor Dendermonde, maar ook daar voelden zij de gevolgen van de opstand. De familieleden die in Gent overbleven, zowel calvinistisch als katholiek, werden getaxeerd door het nieuwe regime en lieten zo hun sporen na in de bronnen.²⁸ Ons lijkt het echter dat de familie van Waesberghe eerder tegenstander was van de Republiek. Aangezien zij na 1540 tot de gegoede burgerij behoorden, moesten zij tijdens de Republiek opnieuw hun macht delen met de ambachten.²⁹ De repressie en het geweld zal het nieuwe bestuur nog minder aantrekkelijk gemaakt hebben. De ware impact blijkt echter het duidelijkst uit de onderstaande biografieën.

IV. – Gillis van Waesberghe

(*Bewijs der Waerheydt*, p. 9, kind 10 en 'Oude Rol', generatie F: *weirelijck priester*)

48. Gillis van Waesberghe was priester. Hij moet geboren zijn ca. 1522 en is allicht de Gillis van Waesberghe die zich op 31 augustus 1540 als *Egidius Wasberge de Gandavo* inschreef in de Artesfaculteit van de Leuvense universiteit, samen met zijn broer *Reynaut*. Hij promoveerde er op 15 maart 1543, opnieuw samen met

15 Ibidem, p. 583.

16 Zie voornamelijk J. DECAVELE, Gent, het 'Genève' van Vlaanderen, in J. DECAVELE (red.), *Het eind van een rebelse droom. Opstellen over het calvinistisch bewind te Gent (1577-1584) en de terugkeer van de stad onder de gehoorzaamheid van de koning van Spanje (17 september 1584)*, Gent, 1984, pp. 32-62.

17 Deze Republieken kenden zowel protestantse als katholieke meerderheden.

18 Zie voor de symbolische maatregelen die hiertoe werden genomen A.-L. VAN BRUAENE, *Culture politique et capital sociale pendant la République calviniste de Gand*, in: WEIS & BOONE (red.), *Des villes en révolte*, pp. 35-46.

19 DAMBRUYNE, *Corporatieve middengroepen*, pp. 644-677.

20 J. DECAVELE, *Het herstel van het calvinisme in Vlaanderen in de eerste jaren na de Pacificatie van Gent (1577-1578)*, Brugge, 1982, p. 14; DECAVELE, Gent, het 'Genève' van Vlaanderen, pp. 50-52.

21 Zie ook M. VAN DURME, Jan van Hembyze, in: *Nationaal Biografisch Woordenboek*, II, Brussel, 1966, kol. 311-313.

22 VAN BRUAENE, *Culture politique et capital sociale*, p. 36.

23 A. DESPRETZ, *De instauratie der Gentse Calvinistische Republiek (1577-1579)*, Gent, 1963, pp. 9-19; DECAVELE, Gent, het 'Genève' van Vlaanderen, pp. 40-44.

24 DESPRETZ, *De instauratie der Gentse Calvinistische Republiek*, pp. 52-59.

25 Ibidem, p. 62.

26 DAMBRUYNE, *Corporatieve middengroepen*, p. 663.

27 J. DECAVELE & P. VAN PETEGHEM, Gent 'absoluut' getemd, in: J. DECAVELE (red.), *Gent. Apologie van een rebelse stad*, Antwerpen, 1989, pp. 126-127.

28 DESPRETZ, *De instauratie der Gentse Calvinistische Republiek*, pp. 81-104.

29 DAMBRUYNE, *Corporatieve middengroepen*, pp. 674-675.

zijn broer.³⁰ Als priester bediende Gillis vanaf 1567 de parochie van Gentbrugge. Hij mag niet verward worden met zijn neefje Gillis, die ook priester was (zie verder onder IV.bis).³¹ Een opvallend feit is dat Cornelius Jansenius, de eerste bisschop van Gent, bij hem logeerde op de avond voor diens blijde intrede in de stad op 8 september 1568.³² Samen dineerden zij die avond in het Rijke Klarenklooster van Gentbrugge. Enkele jaren later was de relatie blijkbaar verzuurd, want in 1574 wordt melding gemaakt van een proces tussen Gillis en de abdis van de Rijke Klaren.³³ Een jaar later trad hij op als voogd van de kinderen van zijn broer Joos, die twee jaar daarvoor weduwnaar was geworden (zie IV.quater).³⁴ Nog in 1578 wordt hij vermeld in de taxatielijst voor de gedwongen lening van dat jaar aan de Staten-Generaal. Hij betaalde toen 100 gulden.³⁵ Gillis overleed op 28 november 1583, in het voorlaatste jaar van de Republiek, en werd net als enkele andere familieleden begraven in de Gentse Sint-Niklaaskerk.³⁶

IV.bis – Reynier van Waesberghe en Josine Heilincx

(*Bewijs der Waerheydt*, p. 8, kind 1 en 'Oude Rol' generatie F).

49. Reynier (ook wel *Regnier* of *Reynault* geschreven) moet geboren zijn ca. 1523. Hij mag vereenzelvigd worden met *Reginaldus Vashryge de Gandavo* die op 31 augustus 1540 begon aan de Artesfaculteit van de Leuvense universiteit, en er afstudeerde in de rechten op 15 maart 1543.³⁷ Hij was advocaat in de Raad van

Vlaanderen.³⁸ Dit feit is enigszins opmerkelijk aangezien de Raad van Vlaanderen zetelde in het Gravensteen, dezelfde plek waar zijn vader Jan gemarteld werd in 1539.³⁹ Daarnaast verkocht meester *Reynault* van Waesberghe op 18 juli 1586 een rente die hij geerfd had van zijn grootvader, meester Gillis van Waesberghe.⁴⁰ Reynier was in het werkjaar 1563-1564 ook gouverneur van de Gentse Armenkamer van de Heilige Geest.⁴¹ Daarnaast was hij tussen 1578 en 1583, gedurende bijna de hele calvinistische periode, kerkmeester van de Sint-Niklaaskerk.⁴² Mogelijk beheerde hij als leek de verbeurd verklaarde goederen van de gevluchte geestelijken. Reynier weigerde echter de eed als advocaat af te leggen voor het calvinistisch stadsbestuur, in tegenstelling tot andere collega's.⁴³ Zij moesten in 1585 opnieuw trouw aan de koning en het katholicisme zweren te Brussel, een proces waarop Reynier aanwezig was. Voor de gedwongen lening van 1578 gaf hij 50 gulden.⁴⁴

Gezin en kinderen

50. Reynier huwde met Josine Heilincx.⁴⁵ Uit een handschriftelijke genealogie blijkt dat dit gezin in totaal negen kinderen had, genaamd Anna, Pieter, Gillis, Amelberga, Arent (Arnoud), Frans, Jan, Johanna en Ka-

30 REUSENS, *Matricule de l'Université de Louvain*, IV, p. 216, nr. 388; R. DE RUDDER, *Gentenaars aan de universiteit (1528-1569). Een onderzoek naar de relatie stad-universiteit*, II, onuitgegeven Universiteit Gent, 1997, pp. 280, 316 & 320 (digitaal beschikbaar op: <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:002795344>); REUSENS, *Promotions de la Faculté des Arts*, p. 121.

31 J. DE BROUWER, *Bijdrage tot de geschiedenis van de kerkelijke instellingen en het godsdienstig leven in het land van Aalst tussen 1621 en 1796*, V, Dendermonde, 1975, p. 302. De Brouwer verwart hem echter met zijn gelijknamige neef die in 1586 benoemd wordt als pastoor in Lede, zie p. 49.

32 M. VAN VAERNEWYCK, F. VANDERHAEGHEN (ed.), *Van die beroerliche tijden in de Nederlanden en voornamelick in Ghendt, 1566-1568*, IV, Gent, 1876, p. 232.

33 RAG, Archief van het Klooster van de Rijke Klaren Urbanisten te Gentbrugge en Gent, 227.

34 SAG, FP, 6517, nr. 4a, f. 1r.

35 DESPRETZ, *De instauratie der Gentse Calvinistische Republiek*, p. 96; volgens DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, II, p. 3, betaalde hij 960 Vlaamse groten in de gedwongen stadslening en 4000 Vlaamse groten in de gedwongen lening van de Staten-generaal met adres aan de Vijfwindgaten/Steenpoort (die bevond zich op de Brabantdam).

36 SAG, FP, 6517, nr. 5a, f. 2r: (ontvangst van een rente): '*commende uuten sterfhuuze van heer en(de) m(eeste)r Gillis van Waesberghe overleden den XXVIIJ novemb(re) [15] LXXXIII*'.

37 DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, II, p. 8 met verwijzing naar DE RUDDER, *Gentenaars aan de universiteit (1528-1569)*, pp. 268-269, 314 en 320. Hij huisde in het college De Valk.

38 Dit blijkt bijvoorbeeld uit een stuk van 1567, waarin hij als *Mr. Reynier van Waesberghe, advocaat*, wordt genoemd in een akte. Die handelt over enkele van de verbeurde goederen van zijn schoonbroer Frans Heuribloc. J. SCHEERDER, *Documenten in verband met confiscatie van roerende goederen van hervormingsgezinden te Gent (1567-1568)*, in: *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis*, CLVII (1991), p. 149.

39 Zie voor een overzicht van de middeleeuwse ontwikkeling van de Raad J. DUMOLYN, *De Raad van Vlaanderen en de Rekenkamer van Rijsel: gewestelijke overheidsinstellingen als instrumenten van de centralisatie (1419-1477)*, Brussel, 2002.

40 SAG, Reeks 330, reg. 105, f. 30r (akte betreffende verkoop van een rente bezet op een huis *de Drije Coninghen*): '*Compareert meester Regnault van Waesbeerghe [...] ende hem comparant ghesuccedeert bij 't overlijden vanden voornomde meester Gillis van Waesbeerghe sijnen grootvadere was*'. Gillis van Waesberghe had die rente zelf gekocht bij wettelijke akte van 17 juni 1516. Het is de zoveelste extra aanwijzing voor deze afstamming.

41 DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, II, p. 7 (uit: SAG, Reeks 81, 55). Hij ondertekende echter in 1561 reeds als *helichgheestmeester* het rentebrief van de Heilige Geesttafel. Zie E. COPPIETERS STOCCHOVE, *Les archives de l'église de Saint-Nicolas*, in: *Annales de la société d'histoire et d'archéologie de Gand*, V (1902-1903), pp. 226-227.

42 SOMERS, '*Amici nunc sicut et antea*', p. 486.

43 P. DE KEMPENAERE, P. BLOMMAERT (ed.), *Vlaemsche kronijk, of dagregister van al hetgene gedenckweerdig voorgevallen is, binnen de stad Gent sedert den 15 july 1566 tot 15 july 1585*, Gent, 1839, p. 272 & 354.

44 DESPRETZ, *De instauratie der Gentse Calvinistische Republiek*, p. 104. Volgens DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe met betrekking tot de 16de eeuw*, II, p. 3, betaalde hij 960 Vlaamse groten in de gedwongen stadslening en 2000 Vlaamse groten in de gedwongen lening van de Staten-generaal. In de reconciliatiebelastingen van 1584 en 1585 werd hij getaxeerd voor 2400 c.q. 720 Vlaamse groten, maar hij heeft die bedragen nooit betaald (*Ibidem*, II, p. 4-5).

45 Dit echtpaar wordt ook vermeld op 6 juni en 23 juli 1586, en op 15 januari 1587. SAG, Reeks 330, reg. 105, f. 13r, (akte betreffende een rentebrief), f. 74v (akte betreffende een rentebezetting) & f. 137r (verkoop van een rente).

thelijne.⁴⁶ In oktober 1585 leefden nog zes kinderen. Zij worden vermeld samen met de bij Reynier inwonende kroost van zijn overleden broer Lieven, waarvan Reynier voogd was (zie verder).⁴⁷ Aan zijn dochter Anna droeg Reynier nog in 1594 een rente over.⁴⁸

51. Zijn zoon Gillis werd dan weer priester, en mag niet verward worden met zijn oom Gillis die ook priester was (zie eerder onder nr. IV). Gillis moet zijn opleiding hebben genoten in Leuven, waarschijnlijk in het Koningscollege gesticht door Filips II in 1579.⁴⁹ Zijn inschrijving in de matrikels is niet bewaard, maar een aantal van zijn theologische thesissen vermelden dit Koningscollege en zijn tegenwoordig te vinden in de collecties van de Bibliothèque nationale de France.⁵⁰

Eén van de theologische thesissen van Gillis van Waesberghe, vandaag bewaard in de Bibliothèque nationale de France, département Philosophie, histoire, sciences de l'homme, D-9526, f. 110r.

46 Algemeen Rijksarchief, Familiearchieven, Varia reeks I, 13/2, p. 6bis. Dit is het afstammingschema Heylinck. Het schema vermeldt Josine als dochter van Arent Heylinck (zoon van Augustijn en Avesoete van den Bossche) en Barbara van den Bossche.

47 SAG, FP, 6517, nr. 5f (kopie van een akte van 12 oktober 1585, los blad), 5f: 'Sur la remontrance faicte au Roy n(ot)re sire par m(aitr)e Regnault et Joos van Waesberghe et Guillaume Tryon freres et beaufre, ledit Regnault charge de femme et six enfans et curateur d'aultres six enfans qu'il tient en sa maison de feu m(aitr)e Lieven Waesberghe aussy leur frere, ledit Joos charge de femme inconvallesce(n)te et quatre enfans, et ledit Tryon aussy charge de femmes et six enfans tous bourgeois manant et habitans de la ville de Gand'.

48 SAG, Reeks 330, reg. 115, f. 125r (overdracht van een rente).

49 Zie voor het Koningscollege E. DE MAESSCHALCK, *Leuven en zijn colleges. Trefpunt van intellectueel leven in de Nederlanden (1425-1797)*, Gorredijk, 2021, pp. 120-122.

50 Deze daten respectievelijk van 1581, 1582 en 1585. Ze zijn te vinden in een verzameling Leuvense theologische thesissen die waarschijnlijk tijdens de Franse Revolutie in Parijs zijn terecht gekomen. Een volledige scan is op Gallica terug te vinden via <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k311589t>, geraadpleegd op 4 maart 2024. Zie voor een bespreking K. CRAPS, *Quaestio Theologica: Theologische debatten in de thesisbladen van de faculteit theologie van de Oude Universiteit Leuven 1577-1588*, onuitgegeven masterproef KU Leuven, 2019, pp. 35 & 42.

In 1584 stelde hij zijn vader aan als lasthebber, onder meer om zijn huis om te verkopen 'op het Sand over de Hoya naast Passchier vande Meere', dus omstreeks het Klein begijnhof.⁵¹ Gillis werd nadien eerst priester in Lede tussen 1586 en 1588, en nadien monnik van de Gentse Sint-Pietersabdij, in welke hoedanigheid hij de parochie Stekene bediende.⁵² Hij diende tot aan zijn dood in 1616 ook als priester van de Onze-Lieve-Vrouwkerk op de Blandijn en als kapelaan van de Onze-Lieve-Vrouw-op-de-Vloer.⁵³

52. Reyniers andere zoon Arnoud (Arent) werd volgens Sanderus dan weer in 1590 door calvinistische opstandelingen gevangengenomen en levend verbrand.⁵⁴ Het voorval wordt bevestigd door een contemporaine kroniek, die van een anonieme 'Waesbeerghe' spreekt.⁵⁵ Alle versies zijn het er echter over eens dat hij de luitenant was van de cavalerie-eenheid van ene 'kapitein Steven'. Nadat hij van zijn paard was gesleurd, werd Arnoud 'aen eenen appelboom [gebonden] ende verbranden hem (...) tot der doot toe'.⁵⁶ Waar dit precies gebeurde is niet zeker. De kroniek heeft het over Nevele bij Deinze, Sanderus spreekt dan weer van iets buiten de Petercellepoort (de Kortrijksepoort) en de l'Espinoy situeert het voorval in Zeveren (ook bij Deinze). In ieder geval werden zijn stoffelijke resten nadien bijgezet in de Sint-Michielskerk.⁵⁷

Woningen

53. De woonplaatsen van Reynier kunnen eveneens ongeveer gereconstrueerd worden. Reynier woonde zeker vanaf 1564 in zijn *grooten huus* genaamd 'De Slomme Poorte' in de Cataloniëstraat, aangezien er dat jaar één van de kinderen van zijn zus Maria geboren werd (zie IV.octies).⁵⁸ Tussen 1587 en 1588 bezat hij ook het *Cae-*

51 SAG 334, nr 1, minuten van akten van Gedele 30 november 1584.

52 S.N., De Pastoors te Lede, in: *Land van Aalst*, V nr. 3 (1953), p. 133; J. COOL, Geestelijke en Burgerlijke gezagdragers te Lede 1232-1800, in: *Ken uw dorp. Tijdschrift van de Heemkundige Kring Lede*, VI (1973), p. 2; DE BROUWER, *Bijdrage tot de geschiedenis van de kerkelijke instellingen*, p. 49. De Brouwer verwacht hem helaas met zijn gelijknamige oom, zie eerder onder IV. Ook De Rudder verwacht beide priester-Gillisen.

53 Dit was een kapelanij in de Sint-Jacobsparochie te Gent. A. SOMERS, *Inventaris van het oud archief van de kerkfabriek en parochie Sint-Jacobs te Gent met inbegrip van de parochiale instellingen*, Brussel, 2011, p. 57.

54 A. SANDERUS, *Gandavum, sive Gandavensium rerum libri sex*, Brussel, 1627 (2e ed.), p. 408. Het is opvallend dat Arnoud niet wordt bijgezet in de Sint-Niklaaskerk, waar veel andere familieleden begraven werden.

55 J. VAN DEN VIVERE, F. DE POTTER (ed.), *Chronijcke van Ghendt*, Gent, 1885, p. 397. Ook De l'Espinoy vermeldt dit voorval: DE L'ESPINOY, *Recherche des Antiquitez*, p. 281.

56 VAN DEN VIVERE, *Chronijcke van Ghendt*, p. 397.

57 SANDERUS, *Gandavum* (2e ed.), p. 408.

58 Dit huis wordt vermeld in Universiteitsbibliotheek Gent, ms. 2484 (F. VANDEN BEMDEN, *Gand, rues et fonds bâties*), I, p. 39. De *Slomme Poort* was in 1583-84 het huis 'Fonds VII' aan de noordkant van de Cataloniëstraat: 'Een huus in de Catteloeende straete, meester Renaut van Waesberghe, advocaet in den Raad van Vlaenderen, met zijnen grooten huus ghenempt De Slomme Poorte, staende onder land, heeren, ter eender zijde, ende Gillis van Cokerhauwer, ter andere'. Volgens de Penningkohieren van 1572 had het een kadastrale waarde van 1440 Vlaamse groten (DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, I, p. 4).

scopershuis, één van de twee huizen die zijn moeder gekocht had in de Cataloniëstraat in 1542.⁵⁹ In 1596 verkocht hij dan weer twee huizen in de Cataloniëstraat, waaronder *De Slomme Poorte*.⁶⁰ Mogelijk mag hij ook vereenzelvigd worden met de *Regnier* van Waesberghe die een stuk grond van *Sluuseken totter Leysteghe* in leen hield van de Gentse Oudburg.⁶¹ De *Leysteghe* was een verbindingsstraatje tussen de huidige Huidevetterskaai en de Sleepstraat.⁶² Het 'Sluisken' slaat op een van de sluizen in dat deel van de Leie, die hun naam hebben gegeven aan het pleintje tussen Achterleie, Krommewal en Sleepstraat. Volgens de penningkohieren bezat hij in 1572 inderdaad een perceel grond aan de gang die zich uitstrekte van aan de nieuwe gegraven vest tot aan de Molenaarsstraat (wat een stuk ruimer is dan de beschrijving hierboven), dat hij verpachtte voor 1080 Vlaamse groten per jaar.⁶³ Volgens zijn aange trouwde neef Guillaume Trioen jr. overleed hij op 23 oktober 1600.⁶⁴

IV.ter – Lieven van Waesberghe en Geertrui Spanoghe

(*Bewijs der Waerheydt*, p. 8, kind 3 en 'Oude Rol' generatie F: *trauwt tot Dendermonde*).⁶⁵

54. Lieven van Waesberghe blijft in tegenstelling tot zijn broers niet in Gent wonen. Hij huwde in 1551 te Dendermonde met Geertrui Spanoghe, dochter van Petrus en Anna Batens.⁶⁶ De Spanoghes komen sinds de

vijftiende eeuw in de schepenbank van Dendermonde voor, en waren uitgegroeid tot één van de voornaamste families van de stad.⁶⁷ Dendermonde ondervond in tegenstelling tot andere Vlaamse steden relatief weinig last van de Beeldenstorm in 1566 en lijkt maar weinig openlijke calvinisten gekend te hebben.⁶⁸ Mogelijk was het daarom een interessante plaats om naar uit te wijken. De opstandelingen konden in 1572 slechts één maand de stad bezetten. Pas met de installatie van de Gentse Calvinistische Republiek kwam Dendermonde weer even onder anti-Spaans bestuur.⁶⁹ Ook deze gebeurtenis zou gevolgen hebben voor de familie van Waesberghe.

55. In Dendermonde kende ook Lieven van Waesberghe een succesvolle carrière in het stadsbestuur: hij zetelde er meermaals als schepen tussen 1551 en 1572.⁷⁰ Dat hij in 1572 schepen was, is enigszins ongelukkig omdat anti-Spaanse opstandelingen dat jaar de stad één maand bezet hielden. Nadat zij verjaagd waren uit de stad werd de toenmalige schepenbank *stante pede* ontslagen en duidde de hertog van Alva drie tijdelijke bestuurders aan.⁷¹ De stad werd daarop geplunderd door Spaanse soldaten en enkele notabelen moesten publiekelijk vergiffenis smeken aan Alva.⁷² Nadien zou Lieven nooit meer schepen worden. Lieven bezat daarnaast in de jaren 1560 ook een leen in Zele samen met Simon de Bruine. Hij koopt namelijk als leenman in de kasselrij Dendermonde tweemaal een rente uitgegeven door de Spaanse koningen, zodat die hun vele oorlogen kunnen blijven bekostigen.⁷³

59 SAG, Reeks 330, reg. 106, (1587-1588), f. 7v-8r: '*Compareert in persooene meester Reynier van Waesberghe [...] up sijn huus staende inde Catteloengestraet hier te vooren ghenaemt de Caescopers huus*'. Wellicht was hij reeds voor 1572 eigenaar, want in de penningkohieren van dat jaar staat hij vermeld als eigenaar van een huis in deze straat dat hij verhuurde aan Balthasar Flessier voor 480 Vlaamse groten per jaar (DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, I, p. 6).

60 KU Leuven, Faculteit Theologie en Religiewetenschappen, Archief Vlaamse Kapucijnen, ACB I.7114T (Reynault van Waesberghe verkoopt 2 huizen in de *Catteloengestraet* te Gent aan Simon Villeyne fs. Hugues, 22 januari 1596). Het tweede huis dat hij verkocht krijgt geen naam. De totale verkoop brengt Reynier 2000 gulden en 20 stuivers op.

61 RAG, Fonds Gent, 233A.

62 Volgens L. DEVRIESE, Van de hudwetttersbrugge tot de Huidevetterskaai, in: *Tijdschrift voor industriële cultuur*, XXI (2003), p. 8, het straatje dat nu deel is van de Huidevetterskaai, maar waarschijnlijker is dit het straatje tussen de Leie en het Sluizeken, dat nu deel is de Achterleie (aan het noordelijk einde daarvan). Zie FRIS, *De oude straatnamen van Gent*, p. 14.

63 Dit perceel werd verhuurd aan Arent van der Stichelen (DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van*, I, p. 6).

64 SAG, Reeks 525 (Familiepapieren, deel handboeken. Vanaf nu FP, hb), 42, f. (I): '*Vigesimo t(er)tia Octobris a(n)no 1600 obiit dictus avunculus meus Reginald Waesbergins*'.

65 Het *Bewijs der Waerheydt* schrijft over hem: '*Livinus natus 15° augustii 1524, trauwde ten jaere 1551 tot Dendermonde Geertruyde Spanoghe fa Petri & Anna Batens, obiit 14° mey 1574*'.

66 SAG, FP, 6517, nr. 3a (Kopie van een akte van 1 juli 1593): '*Copie. Kennel(ick) zij allen lieden die co(m)men end(de) ghecompareert zijn voor schepenen van ghedeelte in Ghendt jo.r Guillaume Trioen in huwel(ick) hebben(de) joncvr. Marie van Waesberghe, joncvr. Gheertruyt Spa(n)oghe, moeder en(de) voocht van haere kinderen gheprocreert bij Lieven van Waesberghe en(de) joncvr. Catheryne vander Hofstat gheprocreert bij joncvr. Paesschyne van Waesberghe, wed(uw)e van jo.r Guillaume van [...] alle te saemen hoys met mr. Regnault van Waesberghe ten sterfhuuse van wijlent heer Gillis van Waesberghe p(res)b(it)re in sijn levene hem borghe gheq(on) stitueert hebben(de) metten voorn(oemde) mr. Regnault van Waes-*

berghe advocaet inden Raet van Vlaend(deren) over wijlent Joos van Waesberghe huerl(ieder) oom en(de) broeder onder de clause van elck voor ander en(de) een voor al voor t'vulco(m)men van(de) staet van goede van zijne kinderen gheprocreert bij wijlent joncvr. Amelberghe Braem alhier ghepasseert den XXVJ-en Aprilis XV.C vijff-entseventich'. Het document lijkt ondertekend met *P. Waesberghe, not(aris)*. Dat is Pieter van Waesberghe zoon van Joos, verder besproken *infra* nr. 61. De originele akte zit in SAG, Reeks 330, reg. 113. Het echtpaar wordt ook vernoemd in een akte van 19 augustus 1588 (SAG, Reeks 330, reg. 107, f. 19r).

67 A. DE VLAMINCK, *Inventaire des archives de la ville de Termonde, Dendermonde*, 1866, pp. 13-38. Zeker in de tweede helft van de zestiende eeuw is hun politiek gewicht duidelijk merkbaar in de schepenbank. Zie voor een genealogie van de familie Spanoghe J. J. GAILLARD, *Bruges et le Franc, ou leur magistrature et leur noblesse avec des données historiques et généalogiques sur chaque famille*, V, Brugge, 1862, pp. 203-214. Zie ook J. C. J. DE VEGIANO D'HOVEL, *Supplément au Nobiliaire des Pays-Bas, et du comté de Bourgogne*, I, Leuven, 1775, pp. 132-135.

68 J. PIETERS, Hoe de Rebellen Dendermonde overrompelden in 1572, in: *Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde. Derde reeks*, XIII (1964), p. 293.

69 Zie voor deze episode M. BOVYN, Calvinistisch bestuur 1578-1584, in: *Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde. Derde reeks*, XIII (1964), pp. 247-293.

70 DE VLAMINCK, *Inventaire des archives de la ville de Termonde*, pp. 28-32. In 1551/52 was Lieven zesde schepen, in 1553/54 vijfde. In de jaren 1564/65 en 1566/67 was hij respectievelijk vierde en vijfde schepen. In 1572 nam hij zijn laatste mandaat waar, ditmaal als vijfde schepen.

71 Ibidem, p. 32.

72 PIETERS, Hoe de Rebellen Dendermonde overrompelden, pp. 306-308.

73 Archives Départementales du Nord, Archives civiles, série B (Rekenkamer van Rijsel), 1828 (renteboek kasselrij Dendermonde, 1554-1563) & 1829 (renteboek kasselrij Dendermonde, 1559-1645).

56. Lieven en Geertrui Spanoghe hadden volgens een akte van 12 juli 1586 acht kinderen.⁷⁴ Op dat moment was Lieven reeds overleden. Zijn zoon Frans was het oudste kind en reeds 27 jaar. Ook Michiel en Catharina waren al meerderjarig. Catharina trouwde eerst met Joos van Horenbeke, en hertrouwde na zijn overlijden in 1584 met Jan Kathele.⁷⁵ Een interessant detail is dat Michiel bij het comité hoorde dat na de ontzetting in 1572 om vergiffenis ging smeken bij de hertog van Alva, allicht voor het bestuurlijk falen van zijn vader Lieven.⁷⁶ De vijf anderen, Gillis, Hubrecht, Jan, Maria en 'Lyntken' stonden nog onder voogdij van hun oudste broer Frans. Die verkocht met goedkeuring van zijn moeder Geertrui namelijk twee renten, waarvan de inkomsten naar zijn handel in laken en wol zouden gaan.

Lieven van Waesberghe overleed zeker voor 6 juli 1583, datum waarop een verkaveling gemaakt werd van de erfenis van het pachtgoed 't Heyst te Hansbeke, 15 bunder en 588 roeden groot.⁷⁷ Van dit pachtgoed was reeds op 7 mei 1583 een opmeting gebeurd door een gezworen landmeter.⁷⁸ Het is echter aannemelijk dat hij overleed op 14 mei 1574, zoals *La maison de Waesberghe* en het *Bewijs der Waerheydt* beweren. Al in 1577 wordt over de weduwe van Lieven van *Waesberghen* gesproken in een Dendermondse belastinglijst voor onroerend goed. Zijn weduwe, waarschijnlijk Geertrui Spanoghe dus, woonde toen op de markt in Dendermonde, in een huis genaamd 'de Schouwer'.⁷⁹ Zij bleef dus de eerste jaren na zijn dood wonen in Dendermonde. Zijn kinderen verhuisden echter zeker naar Gent, waar ze inwoonden bij hun oom Reynier van Waesberghe (zie randnr. 50).

74 SAG, Reeks 330, reg. 105, f. 27r (akte van 12.7.1586 betreffende verkoop een renten).

75 A. DE VLAMINCK, *Het Guldenboek van Dendermonde*, Dendermonde, 1998, p. 90.

76 D. LINDANUS, *De Teneraemonda libri tres*, Antwerpen, 1612, pp. 68-69. Lindanus noemt hem *senator*, schepen dus, al komt Michiel nooit voor in de gepubliceerde schepenlijsten van De Vlaminck. Mogelijk verwacht hij zijn functie met die van zijn vader Lieven. Omgekeerd zou het kunnen dat het Lieven is die komt smeken voor Alva, en niet Michiel.

77 SAG, FP, 6517, nr. 3b: 'Vercavelinghe van tgoet tHansbeke als tgoet tHeyste. Den VJen july M.V.C LXXXIIJ Mr Gillis van Waesberghe, Joos van Waesberghe, Guillaume Trioen, de wed(uw)e Lieven van Waesberghe over haer kindren metg(ader)s joncvrauwe Margriete vand(er) Hofstadt over haer selven en(de) haer sustere de w(eduw)e van joncheer Guiliam van Brakele en(de) Mr Joos, Mr Jacob en(de) Reynier Taeyaert over heml(ieden) en(de) hueren consort(en) representeren(de) 't sterfhuus van joncvr. Margriete Taeyaert, maken(de) zes staecken ofte cavels zijn v(er)cavelt van zeker pachtgoet ion Hansbeke ghenaeemt tgoet t'Heyst; groot naer de nieuwe metynghede ghesdaen bij m. Jan Verniers XV bunde(ren) vijf hond(er)t LXXXVIIJ r(oeden)'. Hoe de drie broers Taeyaert, die ook in de erfenis delen via een Margriete Taeyaert, verwant zijn met de van Waesberghes is onduidelijk.

78 Zie voor zijn opmeting SAG, FP, 6517, nr. 3c.

79 Dit wordt meld in M. BOVYN, Dendermonde in 1572-1584, in: *Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde. Derde reeks*, XIII (1964), p. 206.

IV. quater – Joos van Waesberghe en Amelberghe Braems

(*Bewijs der Waerheydt*, p. 9, kind 9 en 'Oude Rol' generatie F)⁸⁰

57. Uit de afwikkeling van de voogdij van Jan van Waesberghe blijkt dat Joos geboren moet zijn tussen 1531 en 1534, en dus een van de jongste kinderen van de dertien moet geweest zijn. Mogelijk werd hij geboren op 25 augustus 1532, zoals in het *Bewijs der Waerheydt* bij de naam van zijn echtgenote staat. Dat was Amelberghe Braems, dochter van Dominicus Braems.⁸¹ Over haar weten we bitter weinig, behalve dat zij overleed op 17 september 1573.⁸² Haar staat van goed bleef bewaard in kopie en werd op 26 april 1575 aan de Gentse schepenen van Gedele voorgelegd. Haar schoonbroer Frans van der Sare (echtgenoot van Clara Braem) werd aangesteld tot deelvoogd van haar kinderen, en als borgen werden de broers van hun vader, priester Gillis van Waesberghe en advocaat Reynier van Waesberghe, benoemd.⁸³ Joos hertrouwde nadien met Cathelijne Wijngaert, een invalide vrouw.⁸⁴ Joos' mogelijke geboortedatum van 1532 komt goed overeen met zijn latere loopbaan in de Gentse instellingen: reeds in 1559 was hij al vinder. Het was het begin van een opmerkelijke carrière.

Loopbaan te Gent

58. Vanaf 1559 voert Joos verschillende bestuurlijke functies uit in Gent.⁸⁵ Dat jaar was hij de tweede vin-

80 Het *Bewijs der Waerheydt*, p. 8-9 schrijft over hem: 'Judocus trauwde Amelberghe Braem fa Dominicus natus 25 augusti 1532'. Ook *La maison de Waesberghe* geeft de namen van zijn twee echtgenoten en de overlijdensdata.

81 Het echtpaar werd eveneens vermeld op 3 mei 1586. SAG, Reeks 330, reg. 104 (1585-1586), f. 540v (akte betreffende een rentebrief). In de periode 1500-1540 waren drie leden van de familie Braem schepenen van Gent, daarna niet meer (DAMBRUYNE, *Corporatieve middengroepen*, pp. 792 en 808).

82 SAG, Reeks 526 (familie- en huisarchieven), fonds Surmont de Volsberghe, 8 (genealogie van Waesberghe): 'morte 7bre 1573'.

83 SAG, FP, 6517, nr. 4a, f. 1r: 'Copie. Kennelick dit es den staet van goede toebehoorende Pierkin, Janneken, Claerken ende Amelbersken van Waesberghe, Joes kinderen die hij hadde bij saligher memoren joncvr. Amelberghe Braems zijne gheselnede was, de selver weesen toeco(m)men bijden overlijden van huerlieder moeder, welck goet Fran(cois) vander Sare als oom causa uxoris ende deelvoogt van(de) voorn(oemde) weesen upbringht en(de) overgheeft voor mijn heeren scepenen van ghedele deser stede van Ghendt [...]'. Op f. 5r gaat de akte verder: '[...] ende voorts consenteerden hemlieden zekers en(de) borchhen te stane elck voor andere, ende een voor al (ten passeren van dese p(rese)nt wesende) mr. Gillis va(n) Waesberghe p(res)b(it)re ende mr. Regnault van Waesberghe advocaet inden Raede van Vlaendere dese hauders broeders [...]'. Actum den XXV^{en} aprilis XVC LXXXV gheregistreert'.

84 SAG, FP, 6517, nr. 5f (zie hoger).

85 VAN HEULE, *Memorieboek der stad Ghent*, II, p. 362 & IBIDEM, III, pp. 17 & 29. Voor de jaren 1580 en 1583 vermeldt het *Memorieboek*, III, pp. 61 & 79 een Joos van Wijsberghe als resp. 5de en 10de schepenen van Gedele; DE KEMPENAEER, *Vlaemsche Kronijk*, p. 268 vermeldt voor 1580 dan weer Jan Waesberge en op p. 320 in 1583 een Joos van Wijsberghe; DE L'ESPINOY, *Recherches des Antiquitez*, p. 298 vermeldt in zijn schepenlijsten van Gent voor 1580 *losse de Waesberghe* en op p. 933 in 1583 *losse van Winsberghe*; DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, II, p. 7 vermeldt geen van deze twee twijfelgevallen.

der van de koninkstavelrij van de Sint-Niklaasparochie. In 1562 was hij eerste vinder van de stavelrij van Sint-Jan.⁸⁶ Daarnaast zetelde hij in de jaren 1560-1562 in de collatiefractie van de Sint-Niklaasparochie, waar hij toen waarschijnlijk woonde. Ook was Joos twee keer schepen van Gedele (twaalfde in 1568/69 en negende in 1575/76), en werd in 1577/78 zelfs twaalfde schepen van de Keure. In 1572 woonde hij in de Lange Kruisstraat en was er eigenaar van zijn woning die in de penningkohieren van dat jaar getaxeerd was op 960 Vlaamse groten.⁸⁷ In 1578 wordt hij ook voor 100 gulden getaxeerd voor de verplichte lening.⁸⁸ Dat hij schepen van Gedele was, wordt nog eens bevestigd doordat hij in 1569/70 opnieuw zetelt in de collatie, ditmaal in de fractie van de oud-schepenen. Tussen 1565 en 1577 was hij ook meermaals ambachtsoverste in de stad.⁸⁹ Een ambachtsoverste was na 1540 louter een politiek ambt dat bekleed werd door een vooraanstaand lid van de burgerij. Het werd dus niet gekozen uit de ambachtsmeesters zelf. Ook stelde hij in 1576, in zijn hoedanigheid als schepen, een inventaris op van alle munitie die in de stad te vinden was.⁹⁰ Ter afsluiting van zijn carrière en na de moeilijkheden tijdens de Calvinistische Republiek was hij in 1585 nog stapelheer, en droeg dus verantwoordelijkheid voor de graanstapel in de stad⁹¹.

Verbanning uit Gent en Geraardsbergse afstamming

59. Als vooraanstaand lid van de katholieke Gentse burgerij en ex-schepen ondervond Joos al snel moeilijkheden met het nieuwe calvinistische stadsbestuur. In september 1580 werd hij een eerste keer gevangengenomen door de opstandelingen, maar kwam snel weer vrij.⁹² Enkele jaren later is het anders. Op 8 december 1583 werden hij en zijn zoon Pieter samen met nog 50 andere katholieke poorters door het calvinistische stadsbestuur verbannen en verjaagd uit Gent.⁹³ Het was

het gevolg van de steeds groter wordende zenuwachtigheid bij de calvinistische machthebbers nu Farnese met zijn legers dichterbij kwam: katholieken met een grote graanvoorraad moesten de stad verplicht verlaten.⁹⁴ Om zelf uit de handen te blijven van de calvinisten was hij genoodzaakt al zijn bezittingen te verkopen.⁹⁵ Het gezin van Joos zou zich uiteindelijk vestigen in Geraardsbergen.

60. Joos overleed zeker voor 1 april 1593 wanneer Cathelijne Wijngaert als zijn weduwe wordt genoemd.⁹⁶ In een brief van 6 april 1592 schrijft zijn schoonbroer Guillaume Trioen over Joos: '*... is nu onlanck ghestorven te Ysendicke als ontfanghere vanden zynckryse*⁹⁷ *alwaer hij eenen daelder sdaegs won omme daer mede zijn wyf ende kinderen ende ook hem t'onderhouden anghesien hij geen andere middelen en hadde als hebbende meer schulden dan goets.*' Een andere bron noemt hem daarentegen overleden te Geraardsbergen, maar geeft als datum 18 maart 1592, wat klopt met de verwoording in de brief van Trioen.⁹⁸

61. Uit de akte die Cathelijne Wijngaert liet opmaken kan het gezin van Joos van Waesberghe – Amelberghe Braems worden samengesteld. Met Cathelijne had hij nooit kinderen. Er is sprake van vijf kinderen: Pieter, Joanna, Clara, Amelberga en Maria. Joanna en Amelberga trouwden beiden 1593. Joanna met Jan van Daele, Amelberga met Jean Piens.⁹⁹ Mogelijks zijn Clara en Maria reeds vroeg overleden.¹⁰⁰ Hun namen kennen we wel omdat hun broer Pieter op 22 mei 1586 toelating van zijn voogden moest krijgen om de goederen uit de erfenis van zijn moeder Amelberghe te belasten. Met de opgebrachte som van 16 lb. gr. zou Pieter verder kunnen studeren in Douai.¹⁰¹

Zijn studies wist Pieter kennelijk met succes af te ma-

86 De (opper-)koninkstavelrijen waren bestuurlijke indelingen van de wijken of parochies, een soort buurtcomités. Van oorsprong militaire opdelingen, evolueerden ze geleidelijk aan naar administratief-financiële kaders die tussen poorter en stadsbestuur stonden. BOONE, De Gentse verplichte lening van 1492-1493, p. 260.

87 DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, I, p. 4.

88 DESPRETZ, *De institutie der Gentse Calvinistische Republiek*, p. 96. Volgens DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, II, p. 3 woonde hij toen in de Lange Kruisstraat en werd hij getaxeerd op 1440 Vlaamse groten in de stadslening (SAG, Reeks 532, nr. 33/5, f. 3r) en 4000 Vlaamse groten in de lening van de Staten-generaal (SAG, Reeks 93 nr. 24, f. 295r).

89 In 1565 en 1572 was dit van de wit- en zwartleertouwers en de handschoenmakers, in 1575 van de metselaars, het ambacht van zijn voorouders. In 1577 vertegenwoordigde hij de goudsmiden en tinnenpotgieters.

90 VAN DUYSE & DE BUSSCHER, *Inventaire analytique des chartres et documents*, p. 469.

91 In de reconciliatiebelastingen van 1584 en 1585 werd hij getaxeerd voor 480 c.q. 720 Vlaamse groten, waarvan hij de tweede nooit betaalde, wat hij erop wijst dat hij verarmd was en financieel niet meer tot de hogere middenklasse behoorde (DAMBRUYNE, *Onderzoek naar de Gentse tak van de familie van Waesberghe*, II, p. 4-5).

92 DE KEMPENAERE, *Vlaamsche Kronijk*, p. 271.

93 Ibidem, p. 325.

94 DAMBRUYNE, *Corporatieve middengroepen*, p. 663.

95 DE L'ESPINOY, *Recherches des Antiquitez*, p. 282.

96 SAG, FP, 6517, nr. 4b: '*Kennelick zij allen lieden dat co(m)men en(de) geco(m)pareert is voor schepe(nen) vand(er) Kuere in Ghendt joncvr(ouw) Cathelijne Wijngaerts lest wed(uw)e van wijlent Joes van Waesberghe, in bate en(de) co(m)meren van sijnen sterfhuuse, te kennen ghevende dat uute dien zou comp(ae)ante an Mr Pie(te)r van Waesberghe, metgaders joncvr. Jehenne en(de) Amelberghe van Waesberghe, kinderen van(de) voorn(oemde) Joos ghepr(ocr)eert bij joncvr(ouwe) [...] Braems fa Dominic sijn huusvr(ouwe), [...] van huer(leden) moed(er)licke staet van goede wettel(yck) ghepasseert voor schepen(en) van Ghedelee deser stede den XXVJen Aprilis XV^c LXXXV.*

97 Rijshout wordt gebruikt bij het maken van zinkstukken voor de versteviging van oevers, beddingen en dijken. Zinkrijs, in: E.E.M. BEIJK e.a. (red.), *Woordenboek der Nederlandsche taal*, XXVIII, Den Haag, 1994, kol. 1195-1196.

98 SAG, Reeks 526, fonds Surmont de Volsberghe, 8, p; zo ook *La maison de Waesberghe*.

99 SAG, Reeks 526, fonds Surmont de Volsberghe, 8, p. 3 met hun kinderen van Daele en kleinkinderen van Hauweghem en van den Berghe op f. 4v. Ibidem met hun kinderen Piens en kleinkinderen Fremault op f. 3v.

100 Maria wordt vermeld in SAG, Reeks 526, fonds Surmont de Volsberghe, 8, p. 3, Clara dan weer niet. Zij komt ook niet voor in de akte van 1593.

101 SAG, Reeks 330, reg. 105, f. 7r. De matrikels van deze universiteit zijn helaas niet bewaard. Over het belang van deze universiteit, en wat er bewaard is aan archief, zie G. DEHON, L'Université de Douai pendant la première moitié du XVIIIe siècle, in: *Revue du Nord*, L (1968), pp. 317 e.v.

ken, want in de akte van 1593 wordt hij reeds *meester* genoemd. Hij ondertekende ook de kopie van die akte als 'P. Waesberghe, not[aris]'.¹⁰² Hij wordt er ook gevolmachtigde van Joanna van Waesberghe genoemd, zijn meerderjarige zus. Pieter huwde met Johanna van den Eeckhoute, *gezegd* Grimberghe.¹⁰³ Hij overleed op 25 oktober 1615 te Geraardsbergen, zij op 21 augustus 1626 en zij werden samen begraven in de Sint-Bartholomeuskerk te Geraardsbergen.¹⁰⁴ Hun kinderen waren Gillis, Maria en Jan van Waesberghe.¹⁰⁵ Jan was kanunnik en werd bekend voor zijn beschrijving van Geraardsbergen, die nog altijd een erg belangrijke bron is voor de vroege geschiedenis van de stad.¹⁰⁶ De grafsteen van Pieter van Waesberghe, Johanna van den Eeckhoute en hun zoon Jan is nog steeds te zien in de Sint-Bartholomeuskerk.

Grafsteen van Pieter van Waesberghe en Johanna van den Eeckhoute in het Noordtranscept van de Sint-Bartholomeuskerk in Geraardsbergen. Links de huidige toestand, rechts een schematische voorstelling van de inscripties en wapens.

¹⁰² SAG, FP, 6517, nr. 3a (zie hoger).

¹⁰³ Dochter van Gillis van den Echaute en Anna Saegemans.

¹⁰⁴ Huwelijks-, overlijdens- en begraafgegevens uit: SAG, Reeks 526, fonds Surmont de Volsberghe, 8, p. 3.

¹⁰⁵ SAG, Reeks 526, fonds Surmont de Volsberghe, 8, pp. 4-5. Hun kinderen zouden in Geraardsbergen prominente burgers worden.

¹⁰⁶ Zie VAN WAESBERGHE, *Gerardimontium*. Ook Sanderus bekend hem schatplichtig te zijn in diens *Flandria illustrata*: A. SANDERUS, *Flandria illustrata, sive sive descriptio comitatus istius per totum terrarum orbem celeberrimi, III tomis absoluta*, II, Keulen [Amsterdam], 1644, p. 517. Op de kaart van Geraardsbergen op de twee volgende pagina's is huis nr. 14 aangeduid als het 'Domus Consulis de Waesberghe'. Het is het huis van zijn broer Gillis, die net als vader Pieter advocaat in de Raad van Vlaanderen was. In *Ibidem*, I, p. 162 vermeldt Sanderus ook zijn vader: 'Petrus Waesbergius' als een 'celebrissimi raraque eruditione vir, etiam philologus'. Zie voor een bespreking van *Gerardimontium* in het licht van de Gentse Calvinistische republiek ook R. ESSER, *Flandria Illustrata: Flemish identities in the late middle ages and the early modern period*, in: R. ESSER & S. ELLIS (red.), *Frontiers, regions and identities in Europe*, Pisa, 2009, pp. 143-163.

IV. quinquies – Passchasia van Waesberghe en Michiel van der Hofstadt

(*Bewijs der Waerheydt*, p. 8, kind 6 en 'Oude Rol' generatie F)¹⁰⁷

62. Net als haar broer Lieven blijft Passchasia niet in Gent wonen maar wijkt zij uit naar Dendermonde. Ze huwde er met Michiel van der Hofstadt, zoon van Pieter.¹⁰⁸ Michiel was heer van Willecomme (een heerlijkheid in Tielt), Priems & Poelvoorde.¹⁰⁹ Hij was een afstamming van Pieter 'den stercken' van Dendermonde, heer van Bornival, die door Karel V in de adelstand was opgenomen.¹¹⁰ Net als haar broer Lieven trouwt Passchasia dus in de bovenlaag van de Dendermondse burgerij. Wel onderhield het koppel contacten met hun Gentse familie. In 1548 koopt Michiel van der Hofstadt namelijk een rente voor de oom van zijn vrouw, Reinier van Huffelghem, die tijdens de Gentse opstand gevlucht was naar Brussel (zie nr. 38).¹¹¹ Passchasia en Michiel overleden allebei te Dendermonde, waar hun grafsteen nog altijd te bezichtigen is aan de buitenkant van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.¹¹² Op deze grafsteen zijn hun beider overlijdensdata af te lezen (22 november 1562 en 10 september 1568):

*'Hier leet begrave(n) Michiel vand(er) Hofstadt fs Pieters, heere van Willecomme, Priems en Poelvoorde ten Hove, die overleet a° XV^c LXII den XXII Nov(ember) en(de) joncvr(ouw) Paeschiere van Waesberghe, sijne huijsvr(ouwe) die overleet den X sept(ember) XVC LXVIII. Bidt voor de zielen.'*¹¹³

In 1568 werd ook in het obituarium van de Dendermondse Onze-Lieve-Vrouwekerk 'grote dienst [ingericht] voor mevrouw Paschasie van Waesberghe, de vrouw van Michaël van der Hofstadt, die stierf op 10

¹⁰⁷ Het *Bewijs der Waerheydt* schrijft: 'Paeschijne trauwde Michiel van Hofstade, heere van Wellecom, obiit illa 10° 7bris 1588, ille 22 9bris 1562'. Zoals we zullen zien is deze sterfdatum van 1588 een fout.

¹⁰⁸ Dit huwelijk wordt ook vermeld in LINDANUS, *De Teneraemonda*, p. 54.

¹⁰⁹ In de Inventaris onroerend erfgoed is te lezen: 'In de loop van de 15de eeuw komt de heerlijkheid in eigendom van de familie van Halewijn die tevens de heerlijkheid "te Priems" in Oostrozebeke in bezit heeft. Latere eigenaars zijn onder meer de families vander Hofstadt (1533), van Brackele en le Prevost of Basseroode (17de eeuw), de Brune de Gentbrugge en Vanderlinden, de laatste heren van Willecomme. De rentegronen strekken zich ver uit, onder meer in Hulste, Lendeledede, Bavikhove, Meulebeke, Wielsbeke, Dentergem, Wingene, Kemmel, Dikkebus en in de stad Deinze.' H. DECOODT, Hoeve Willecome, in: *Inventaris onroerend erfgoed*, geraadpleegd op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/86947> op 11 juni 2024.

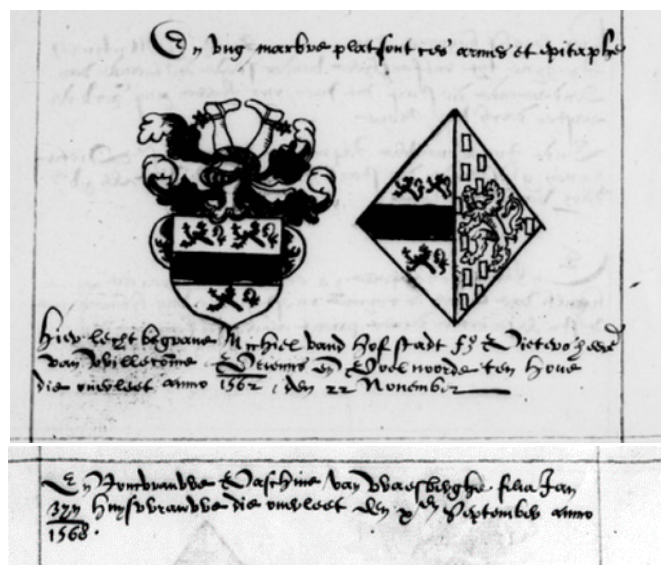
¹¹⁰ J. MAESTERTIUS, *Beschryvinge van de stadt ende landt van Dendermonde*, Leiden, 1646, p. 90.

¹¹¹ RAG, Fonds Gent, 284.

¹¹² E. VERSTREPEN, *Merkwaardige grafzerken in de collegiale Onze-Lieve-Vrouwekerk van Dendermonde*, III, Dendermonde, 2014, pp. 31-33.

¹¹³ J. BROUCKAERT, *Graf- en gedenkschriften der stad Dendermonde*, Dendermonde, 1896, pp. 57-58.

september 1568.¹¹⁴ Wapenheraut Jacques le Boucq noteerde dit grafschrift eveneens in een van zijn handschriften, nu bewaard in de Bibliothèque nationale de France.¹¹⁵ Zijn afschrift noemt Passchasia overigens *filia Jan*, terwijl Brouckaert dit in bovenstaande transcriptie achterwege laat (fig. 9).

BnF, ms. NAF 25664; Epitaphes de Flandres co(n)tenant en ce livre trois milles, un cent vintg deux armoiries, f. 268v-269r.

63. Passchasia en Michiel bezaten een groot huis in de *Diefstraet* in Dendermonde, een loodrechte zijstraat van de Kerkstraat. Dat huis werd, na het overlijden van Michiel van der Hofstadt, op 8 februari 1563 (n.s.) verkocht aan Viglius van Zwichem, de proost van Sint-Baafs in Gent, kanselier van het Gulden Vlies en voorzitter van de Geheime Raad. Volgens Lindanus was het een van de mooiste gebouwen in de stad.¹¹⁶ Het koppel had vier kinderen, genaamd Jan, Catharina, Margareta en Johanna.¹¹⁷ Dochter Catharina was getrouwd met jonker Guillaume van Braecle.¹¹⁸ Mogelijks is Jan van der Hofstede, die in 1591/92 hoofdschepen was van het Land van Dendermonde, de zoon van dit koppel.¹¹⁹

114 VERSTREPEN, *Merkwaardige grafzerken*, III, p. 33. Het *Bewijs der Waerdheydt* vermeldt verkeerdelijk de datum 1588 voor haar overlijden. Mogelijks nam men de datum van haar zus Elisabeth over die er vlak boven staat geschreven.

115 Jacques le Boucq († Valenciennes, 1573) was wapenheraut van keizer Karel V. Bibliothèque nationale de France, ms. NAF 25664 (*Epitaphes de Flandres co(n)tenant en ce livre trois milles, un cent vintg deux armoiries*), f. 268v-269r. Dit handschrift is ook digitaal raadpleegbaar via: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bt-v1b100847541>.

116 L. PÉE, Ridder Christoffel de Barouze en Philippa Utenhove, promotoren van de Mariadevotie in de O.-L.-Vrouwecollegiale te Dendermonde, in: *Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde. Vierde reeks*, XXVI (2007), pp. 74-75. Ook dit feit wordt vermeld in LINDANUS, *De Teneraemonda*, p. 8.

117 VERSTREPEN, *Merkwaardige grafzerken*, III p. 33.

118 SAG, FP, 6517, nr. 3b (zie hoger).

119 J. LINDEMANS, De Hoofdschepenenbank van 't Land van Dendermonde, in: *Gedenkschriften van de Oudheidkundige kring van het Land van Dendermonde. Derde reeks*, III (1954), p. 172.

IV.sexies – Joanna van Waesberghe en Frans Heuribloc (*Bewijs der Waerheydt*, p. 8, kind 4 en 'Oude Rol' generatie F)

64. Volgens het *Bewijs der Waerheydt* huwde Joanna met *François Heurenbloc fs. Jacobi* in 1544.¹²⁰ Het zou heel goed kunnen dat Frans een broer is van Jacob *fs. Jacobi*, de man van Pieryne van Waesberghe (zie IV.septies). In dat geval trouwden twee zussen met twee broers, waardoor een sterke familieband werd gesmeed met de familie Heuribloc. Dat zou een ongelukkige keuze blijken, aangezien beide broers calvinisten waren of op zijn minst sympathieën hadden voor de reformatie. Frans Heuribloc kwam uit een Gentse patriciërsfamilie en wist enkele schepenposities in de wacht te slepen.¹²¹ Volgens Fris trouwde hij (een eerste maal) met de rijke weduwe uit de familie Van de Losschaerts.¹²² Haar dochter Josine trouwde met Pieter de Rijcke, een belangrijke Gents voorvechter van de reformatie.¹²³ Ook zelf zou Heuribloc het protestantisme aanwakkeren. Hij was lid van het consistorie van de calvinisten en financierde mee de bouw van een tempel aan de Brugse Poort.¹²⁴ In 1568 werd hij daarom gearresteerd in Brussel en door de Raad van Beroerten veroordeeld.

Frans Heuribloc schijnt machtige vrienden te hebben gehad. Vaernewyck vermeldt dat, in tegenstelling tot zijn mede-arrestanten die meteen werden opgehangen, Heuribloc tijd heeft kunnen winnen dankzij de smeebeden van zijn medestanders. Dat waren bijvoorbeeld de kanunnik van Sint-Donaas in Brugge (zijn neef) en de bekende dominicaan Jan Vanderhaeghen, maar ook Gillis van Waesberghe, *den pastuer van Ghentbrugge* verdedigde hem.¹²⁵ Ook wisten twee pastoors van de Sint-Niklaaskerk te vertellen dat hij tijdens de Beeldenstorm mee had geholpen om enkele kerkschatten te redden. Zijn schoonbroer nam het dus voor hem op, maar tevergeefs: Heuribloc werd onthoofd in Vilvoorde op 29 december 1568.¹²⁶ Zijn bezittingen werden aangeslagen door de stad en zijn gedetailleerd geïnventa-

120 Volgens het *Bewijs der Waerheydt* werd zij geboren op 27 februari 1526.

121 In 1556, 1561 en 1566 was hij schepen van de Keure. Ook was hij tesorier in het werkjaar 1558-1559. Zie voor een beknopte biografie V. FRIS, Notes pour servir à l'histoire des iconoclastes et des calvinistes à Gand de 1566 à 1568, in: *Annales de la société d'histoire et d'archéologie de Gand*, IX (1909), pp. 106-107; J. SCHEERDER, *Het wonderjaar te Gent 1566-1567*, Gent, 2016, p. 253. De familie had in de vorige generaties eveneens belangrijke ambten. Pieter Hueribloc was herhaaldelijk eerste schepen van de Keure tussen 1455 en 1470; hij werd in de Gentse opstand van 1477 onthoofd op de Vrijdagmarkt. J. DE SAINT-GENOIS, Sur la compétence de la juridiction à laquelle furent soumis Hugonet et Himbercourt, in: *Bulletins de l'Académie Royale des Sciences et Belles-Lettres de Bruxelles*, VI nr. 8 (1839), p. 221.

122 Fris haalt deze informatie uit VAN VAERNEWYCK, *Van die beroerlicke tijden in de Nederlanden*, I, p. 305. Meer informatie over deze vrouw krijgen we niet.

123 Zie voor De Rijcke: SCHEERDER, *Het wonderjaar te Gent*, pp. 248-249.

124 FRIS, Notes pour servir à l'histoire des iconoclastes, p. 107; SCHEERDER, *Het wonderjaar te Gent*, pp. 176 & 179.

125 VAN VAERNEWYCK, *Van die beroerlicke tijden in de Nederlanden*, IV, p. 15. Ongetwijfeld gaat het hier over nr. IV, zijn schoonbroer dus.

126 SCHEERDER, *Het wonderjaar te Gent*, p. 58.

riseerd.¹²⁷ Hoogstwaarschijnlijk werden ze later openbaar verkocht.

65. Wat gebeurde er na zijn dood met Joanna van Waesberghe? Dat blijft een lastige puzzel. Behalve het *Bewijs der Waerheydt* is er geen enkel ander document dat Joanna expliciet als de echtgenote/weduwe van Frans Heuribloc aanwijst. Wel is er een indirecte aanwijzing, met het feit dat priester Gillis van Waesberghe pleitte voor zijn vrijlating en advocaat Reynier van Waesberghe de confiscatie van zijn goederen mee regelde.¹²⁸ Het is goed mogelijk dat zijn eerste echtgenote, die reeds weduwe was, snel overleed waarna hij hertrouwde met Joanna van Waesberghe in 1544. Heuriblocs weduwe wordt na zijn dood wel nog enkele keren anoniem vermeld. In 1573 regelt ze samen met de weduwes van enkele andere veroordeelde calvinisten een probleem met rentes, en in 1578 betaalt ze 100 gulden voor de gedwongen lening van dat jaar.¹²⁹ Daarin lezen we dat ze op de Korenlei woont. Nadien verdwijnt ook zij spoorloos.

IV.septies – Pieryne van Waesberghe van Jacob Heuribloc

(*Bewijs der Waerheydt*, p. 9, kind 8 en 'Oude Rol' generatie F)¹³⁰

66. Pieryne huwde met Jacob Heuribloc *fs. Jacob*, heer van Honswalle.¹³¹ Het is heel goed mogelijk dat het hier om een broer gaat van Frans Hueribloc, de echtgenoot van haar zus Joanna (zie IV.sexies). Net als de weduwe van zijn broer Frans komt ook Jacob 'de jongere' voor in de taxatielijst van 1578, en betaalt hij eveneens 100 gulden.¹³² Jacob was schepen in 1577 en net als zijn broer calvinist. Hij wordt na de capitulatie van de Gentse Republiek in 1584 dan ook verbannen uit de stad.¹³³ Pieryne van Waesberghe was toen reeds overleden. Haar sterfdatum, namelijk 23 november 1573, is één van de weinige andere feiten die we over haar leven weten. Ze werd begraven in de Gentse Sint-Niklaaskerk onder de grafzerk van haar grootvader Gillis. Deze gedenkplaat hebben we reeds boven besproken onder nr. II, omdat het een van de puzzelstukjes is om de afstamming van Jan van Waesberghe en Katelijne van Huffelghem te bewijzen.

IV.octies – Maria van Waesberghe en Guillaume Trioen

(*Bewijs der Waerheydt*, p. 9, kind 12 en 'Oude Rol' generatie F)

67. Maria werd geboren op 10 oktober 1536 en was

het dertiende en jongste kind van haar ouders.¹³⁴ Mede dankzij haar echtgenoot Guillaume Trioen sr. zijn we erg goed ingelicht over de levensloop van Maria en haar familie. Zij hielden samen een handboek bij over hun bezittingen tijdens de jaren 1586-1606. Hun zoon Guillaume Trioen jr. zou hetzelfde doen voor 1608-1634. Deze handboeken zijn nog steeds bewaard en te raadplegen in het SAG.¹³⁵ De eerste bladzijde van elk van deze handboeken vermelden steeds zeer precieze genealogische gegevens. Trioen sr. bemerkt dat hij hierbij (ook) gegevens overnam uit *zeker gheschreft van mr Reynier van Waesberghe haeren broeder bij mij ghevonden*.

Het huwelijk van Guillaume en Maria vond plaats op 26 januari 1562.¹³⁶ Guillaume was geboren op 5 januari 1539, en was dus iets jonger dan Maria.¹³⁷ Zij woonden in 1585 met hun zes of zeven kinderen te Gent.¹³⁸ Beiden waren echter nog buitenpoorter van Ieper, waarvan Guillaume Trioen afkomstig was.¹³⁹ Slecht van twee van hun kinderen is een naam bekend: de eerder vermelde Guillaume jr. wiens geschriften in het SAG liggen, en een zoontje Egidius (Gillis) dat werd geboren op 19 april 1564 in het huis van zijn oom Renier van Waesberghe, de *Slomme Poorte*. Maria overleed op 11 april 1600 en werd twee dagen later begraven in de Gentse Sint-Baafskathedraal nabij het wijwatervat.¹⁴⁰ Haar echtgenoot overleed op 25 juli 1607.

134 SAG, FP, 6517, nr. 3j, f. 1v: 'hij suppl(ean)t [= Guillaume Trioen] naer de jonxste van XIII kinderen van wilent Jan van Waesberghe ghetraut hebben(de)'. Zie voor de geboorte van Maria SAG, FP, hb, 42, f. 1r: 'Decimus dies octobris a(n)no duust vijf hond(er)t ses en dertich [10 oktober 1536] Den peter was Joos de Brune fs Franchois, 'de metre j° Mayken Tayaert uxor Jacob Halsberch en(de) de huusvrauwe van Joos de Grave'; SAG, FP, hb, 78: 'N(ot) a: joncvr(ouw) Marie van Waesbergen was gheboren den Xen van octob(er) XV.C XXXVJ op een(en) dycendach voor noene ontrent den X hueren, est sepulta in templo St. Bavonis te Ghend bij 't wijwatervat [daer ... begraven licht, maar doorstreept]; anno 1562 den XXVJ ja(nua)ry is zij ghehuwet met joncheer Guillame Tryon ende starf den XJen April 1600, dus als zij starf was oudt LXIIJ jaren zes maenden en(de) een(en) dach, ende doen zij huwde was oudt XXV jaren dry maenden en(de) XVJ daghen ende in huwel(ijck) XXXVIIJ jaren twee maenden' ende XV daghen'.

135 SAG, FP, hb, 42: 'Handtbouck van 't guene dat wij ontfanghen hebben van de goedinghen zowel landspacht(en) als rent(en) comp(eterende) van joncvr(ouw) Marie van Waesberghe mitsg(ader)s de conq(ue)st(en) ende ditte naer sid(er)t haer overlijd(en) twelck was den helfsten dach van April duust ses hond(er)t en(de) begraven den XIII april 1600', en SAG, FP, hb, 78: 'Handtbouck van alle de goedin(ghen) my Guillame Tryoen fs jonch(ee)r Guillames competeren(de) [ondertekend] Guill. Tryoen, 1608'.

136 SAG, FP, hb, 42, f. 1r: 'Den ses en twintichsten january a(n)no duust vijf hond(er)t tweensestich [26 januari 1562] iunxit Guilielms Tryoen Yprensis'; zie ook hoger SAG, FP, hb, 78, f. 1r.

137 SAG, FP, hb, 78, f. 1: 'N(ot)a: den IXen dach van ougst 1542 was de voorn(oemde)jo(nke)r Guillame Tryon oudt drijjaren en halven(de) Mayken Tryon fy Jo(nke)r Franchois XIII maenden blijcke(nde) uten rentebrief vande lijfrente thaer(rieden) lijfve up de stadt van Ypre van V lb. g(roten) ts(iae)rs; gheboren den V jan(ua)rij up Dry Coning(en) avent a(nn)o XV.C XXXIX, ende huwde a(nn)o 1562 up St Pauwels dach den 25 febr(uari) , go [zo? Of een afkorting voor ergo] was oudt 23 jaren een maent [deze doorstreping is onterecht] en(de) 20 daghen, starf a(nn)o 1607 den 25 july, go [zie hoger] oudt 68 jaren VJ maenden en(de) 20 daghen en(de) in huwel(ijck) 38 jaren'.

138 SAG, FP, 6517, nr. 5f (zie hoger), 6 kinderen, SAG, FP, 6517, nr 3q, f. 1r: 7 kinderen.

139 SAG, FP, 6517, nr. 3q: 'Guill(aum)e Trioen, hoe dat hij en(de) zijne huusvr(ouw) als poorters van Ypre vrij zijn van confiscatie in alle haerlieder goedynghen, erfghenaemheden ofte successien'.

140 Zie hoger SAG, FP, hb, 78, f. 1r. Het *Bewijs der Waerheydt*, p. 8-9

127 SCHEERDER, Documenten in verband met confiscatie, pp. 146-149.

128 Zie hiervoor IV.bis en ook SCHEERDER, Documenten in verband met confiscatie, p. 149.

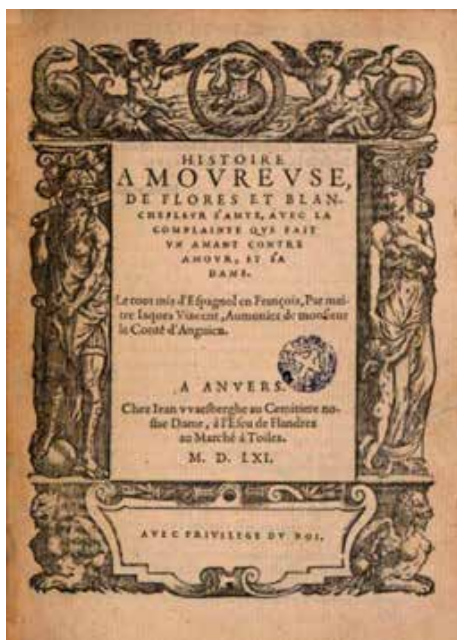
129 VAN DUYSE & DE BUSSCHER, *Inventaire analytique des chartres et documents*, p. 457; DESPRETZ, *De instauratie der Gentse Calvinistische Republiek*, p. 93.

130 Het *Bewijs der Waerheydt*, p. 8-9 schrijft over haar: 'Petronella trauwde Jacobus Heurenblock fs Jacobus: nata den 26e 7bris 1533, obiit 26e 9bris 1573'.

131 Volgens SAG, Reeks 526, fonds Surmont de Volsberghe, 8, p. 3.

132 DESPRETZ, *De instauratie der Gentse Calvinistische Republiek*, p. 92.

133 A. L. E. VERHEYDEN, *Het Gentsche Martyrologium (1530-1595)*, Brugge, 1945, p. 10.

Titelprint van één van de vroegst bekende drukken van Jan van Waesberghe: *Histoire amoureuse de Flores et Blanchefleur*, Antwerpen, 1561.

Jan van Waesberghe, stamvader van het drukkersgeslacht

68. 155 jaar geleden werd een genealogische koppeling gemaakt tussen het bekende drukkersgeslacht van Waesberge dat zich vooral in de Noordelijke Nederlanden heeft verspreid, en de Gentse van Waesberghes uit de zestiende eeuw. Nog in 1983 werd deze koppeling overgenomen door J.P. van Waasbergen (1903 - 1985).¹⁴¹ De verbinding waarop hij zich baseert is echter een mythe, voor het eerst gemaakt door A.M. Ledeboer. Die publiceerde in 1869 een uitgebreid werk gewijd aan de leden en de omvangrijke productie van het drukkersgeslacht van Waesberge, die, gekomen vanuit Antwerpen, na 1585 uitgeweken waren naar Rotterdam.¹⁴² Genealogisch verbindt hij de stamvader van het drukkersgeslacht met de Gentse van Waesberghes. Hieronder geven we onze kritische commentaar over de verbinding die hij maakte, en maken duidelijk waarom deze onmogelijk is.

Ledeboers fout: Jan fs. Lieven

69. Ledeboer schrijft dat Jan I van Waesberghe, stamvader van het drukkersgeslacht, ca. 1528 geboren was in Breivelde (thans Grotenberge, een deelgemeente van Zottegem), dat hij in 1555 poorter van Antwerpen werd

schrijft over haar: 'Marie trouwde Guillaume Trion fs Francies d'Ipre, obiit illa 2° 9bris 1562'. Die datum klopt dus niet.

141 J. P. VAN WAASBERGHEN, *Het geslacht van Waesberghe door de eeuwen heen (1279-1983)*, Breda, 1983.

142 LEDEBOER, *Het geslacht van Waesberghe*, (2e ed.), p. 327. Adrianus Marinus Ledeboer (Rotterdam 1797 – Deventer 1887) was arts, bibliograaf en boekenliefhebber.

en daar vanaf 1557 boekdrukker.¹⁴³ Enkele jaren na de val van Antwerpen week hij uit naar Rotterdam¹⁴⁴. In de eerste zin van zijn levensverhaal noemt hij hem als 'Jan van Waesberghe Janssone, geboren te Breyvelde in het Land van Aelst, waarschijnlijk in den jare 1528, was het negende van de tien kinderen uit den gezegenden echt van Lieven Waesberghe en van Geertrude van Spanoghe.' Hier spreekt Ledeboer zichzelf tegen, want een Jan Janssone, kan nooit een vader Lieven gehad hebben. Ledeboer geeft geen verklaring voor deze tegenstrijdigheid.

Verder lezen we dat Jan van Waesberghe kort na zijn aankomst in Antwerpen in 1555 huwde met Elisabeth Roelants, dochter van de Antwerpse drukker Jan Roelants.¹⁴⁵ Dit echtpaar wordt ook vermeld in een genealogisch schema op p. 10: *Extract uit een geslachtsregister der van Waesberghe's*. Op de zevende generatie vindt men '9e kind Joannes, huwt Elisabeth Roelants, had 2 kinderen'. Volgens het schema had deze Jan als vader 'Lieven, huwt te Dendermonde Geertruude Spanoghe. Hij geboren 15 Augustus 1524, had 10 kinderen'.¹⁴⁶ De bron voor dit 'geslachtsregister' is bekend, ondanks dat Ledeboer geen verdere verwijzingen maakt. Het betreft het reeds besproken *Bewijs der Waerheydt*. Daarin vinden we het gezin van Lieven van Waesberghe en Geertrude Spanoghe op pp. 10-11. Als negende kind vinden we daar inderdaad een Joannes (zie ook eerder onder IV.ter). Over hem wordt er echter niets meer vermeld: noch een echtgenote, noch kinderen. Wat in Ledeboers genealogische schema staat over het nageslacht van een Joannes en Elisabeth Roelants is dus zijn eigen toevoeging.

70. Maar ook hier spreken de gegevens elkaar tegen. Drukker Jan van Waesberghe werd geboren ca. 1528, poorter van Antwerpen in 1555, boekdrukker vanaf 1557 en huwde rond die tijd ook met Elisabeth Roelants. Dat komt chronologisch in conflict met het feit dat zijn vermeende vader Lieven van Waesberghe zelf geboren was in 1524 en pas in 1551 te Dendermonde huwde met Geertrude Spanoghe. De gegevens over de drukker tonen dus dat hij een leeftijdsgenoot was van Lieven van Waesberghe, niet iemand uit een volgende generatie. Lieven van Waesberghe kan onmogelijk de vader van de drukker geweest zijn.

143 Ibidem, p. 238 (bijlage D). Deze gegevens kloppen met zijn inschrijvingen in het Antwerpse poortersboek van 1555, en in de *Liggeren van de Antwerpse Sint-Lucasgilde*. Zie P. ROMBOUTS & T. VAN LERUUS, *De liggeren en andere historische archieven der Antwerpsche Sint-Lucasgilde*, II, Antwerpen, 1872, p. 202. Zie voor zijn inschrijving van 1555 in het Antwerpse poortersboek: Felixarchief, Vierschaarboeken van de stad Antwerpen, VI (Vierschaarboeken met achteraan poorterslijsten, 1554-1558). Digitaal geraadpleegd op https://felixarchief.antwerpen.be/detailpagina?invnr=V_147 op 21 mei 2024. Hans, de naam waaronder hij staat ingeschreven, is een andere variant van Johannes. Dat er bij deze inschrijving als beroep 'boekdrukker en verkoper' staat vermeld, laat geen twijfel mogelijk dat het Jan I van Waesberghe is.

144 In het Algemeen Rijksarchief, Raad van Beroerten, reg. 29, f. 61r en volgende bevindt zich een verhoor van deze Jan uit 1568, met attesten en een lijst van de boeken waarvan hij beweerde dat hij ze tot dan had uitgegeven.

145 LEDEBOER, *Het geslacht van Waesberghe* (2e ed.), pp. 39-40.

146 Ibidem, p. 10.

Een zoon van Jan van Waesberghe en Katelijne van Huffelghem?

71. Iemand anders had deze fout ook al opgemerkt. In het *Bewijs der Waerheydt* staan er af en toe Franstalige aantekeningen in een klein 20e-eeuws geschrift in potlood.¹⁴⁷ Ook op pagina's 8-9, die het gezin behandelen van Jan van Waesberghe en Katelijne van Huffelghem is dit het geval. Een van hun kinderen (een broer van de eerder vermelde Lieven) heette ook Jan: '*Joannes trouwde Joanna van Damme, natus 1534 obiit 1593*'. Daaronder staat geschreven in het kleine geschrift in potlood '*L'imprimeur de Rotterdam*'. Hier wordt dus een andere Jan van Waesberghe aangeduid als de drukker. De anonieme schrijver dacht dus een betere identificatie te hebben gevonden voor drukker Jan. Op het eerste zicht past dit chronologisch inderdaad beter, en was deze Jan ook een *Jan Janssone*.

Toch zijn er ook tegen deze vereenzelviging bezwaren te maken. Het vermelde geboortjaar 1534 hoort bij de echtgenoot, het overlijdensjaar 1593 dan allicht ook. Die stemmen niet overeen met de gegevens over de drukker (ca. 1528 – 1590). Ook de naam van echtgenote Joanna van Damme is niet dezelfde als Elisabeth Roelants. Dat Joanna een eerste echtgenote zou zijn is onwaarschijnlijk, omdat Roelants dan ook vermeld zou zijn in het *Bewijs der Waerheydt*. Ook van een vermeende drukkerscarrière spreekt het *Bewijs* niet.

72. Meer sluitende bezwaren zijn echter de geografische afkomst en sociale klasse. De drukker Jan was afkomstig van het landelijke Breivelde bij Zottegem. Het gezin Jan van Waesberghe en Katelijne van Huffelghem was op en top Gents. Drie van hun zonen, waaronder Jan, hadden aan de Leuvense universiteit gestudeerd. Jan wordt bij zijn inschrijving in augustus 1551 genoteerd als *Joannes Wasbercqz, Gandesis*, residerend in de pedagogie De Valk als rijke student (*Falconensis divites*). Ook bij zijn promotie in maart 1554 lezen we *Joannes Waesberghe Gandavensis*, Gentenaar dus. Breivelde daarentegen ligt niet alleen vrij ver van Gent maar bevindt zich ook nog eens in een andere kasselrij (het Land van Aalst). Daarbovenop is het erg onwaarschijnlijk dat een universitair geschoolde Gentenaar onmiddellijk na het einde van zijn studies als leerjongen het vak van drukker zou gaan leren zijn in Antwerpen (gezien zijn inschrijving in 1555) en de dochter van een andere drukker huwt.

73. Overigens vermeldt Ledeboer nog een *Peeter van Waesberghe, ghestorven in Rotterdam den 23 julij 1587*, die door een kind van de drukker Jan en Elisabeth Roelandts *mijn oom* genoemd wordt.¹⁴⁸ De drukker moet dus een broer Pieter hebben gehad. Maar onder het dozijn kinderen van de Gentse Jan van Waesberghe en Katelijne van Huffelghem komt géén Pieter voor. Al deze zaken leiden tot slechts één conclusie: de drukker Jan en de Jan, kind van Jan van Waesberghe en Katelijne van Huffelghem kunnen *niet* één en dezelfde persoon zijn. Wel waren zij naam- én tijdgenoten, wat de verwarring aannemelijk maakt. Het feit dat er over

de Gentse Jan (de zoon van Jan van Waesberghe en Katelijne van Huffelghem) zo weinig geweten is, maakte dat hij gemakkelijk kon ingepast worden in een andere genealogie. Toch is er genoeg bekend om het onderscheid te maken met de drukker Jan. Afgaand op diens geboorteplaats Breivelde is de drukker Jan mogelijk verwant met de Geraardsbergse takken uit de vijftiende eeuw, die hun bakermat in Sint-Maria-Lierde hadden (5 km ten zuiden van Breivelde). Dat ook de drukkers het wapen van Waesberghe voerden, sterkt deze hypothese. Een bewezen verbinding is echter nog niet gevonden. De drukker blijft daarom één van de meest tot de verbeelding sprekende mysteries van de familiegeschiedenis van Waesberghe.

Conclusie en verdere afstamming

74. Een geschiedenis van een familie is nauw verweven met haar omgeving. Dat geldt evenzeer voor de familie van Waesberghe, wiens lot mee werd bepaald door de verschillende revoltes die Gent heeft gekend doorheen haar lange geschiedenis. Verbanningen, confiscaties en opsluiting tekenden hele generaties van de familie. Toch wist de familie steeds terug te krabbelen, en kon ze zelfs haar stempel drukken op het uitzicht van Gent. Als metselaars waren ze actief betrokken bij de bouw en het ontwerp van enkele van de meest iconische Gentse monumenten, zoals het metselaarshuis of het schepenhuis. Politieke macht, hoewel soms gevaarlijk, bleek de ideale springplank te zijn om toe te treden tot de gegoede Gentse burgerij. Ook in Dendermonde en Geraardsbergen liet de familie nog steeds tastbare sporen na, niet in het minst in de vorm van enkele grafstenen. Vermeldingen in de grote geschiedkundige werken van de zeventiende eeuw zoals die van Sanderus of Lindanus staan zij aan zij met het werk van kanunnik Jan van Waesberghe, die de eerste geschiedenis van Geraardsbergen uitgaf. Gedurende de zeventiende eeuw zou de familie haar gegoede positie blijven vasthouden, zonder te vergeten dat de kiemen daarvoor werden gelegd door het vroegtijdig overlijden van Jan van Waesberghe in de Gentse stadsgevangenis. In alle handschriftelijke genealogieën blijft dit feit consequent terugkomen. Bovenop de calvinistische verbanningen kunnen we daarom misschien spreken van een echt familietrauma, iets wat de latere generaties bleven meedragen.

75. In 1622 gaf priester Willem Vander Elst een reeks lofdichten uit voor verschillende van zijn illustere Vlaamse tijdgenoten.¹⁴⁹ Tussen deze voorname personen zitten ook twee broers, Gillis en Jan van Waesberghe, beiden licentiaat in de beide rechten. Het gaat hier over de twee zoons van Pieter van Waesberghe, zoon van de naar Geraardsbergen verbannen Joos. De gedichten zitten dan ook vol met toespelingen op de lotgevallen van hun voorouders. Zo schrijft Vander Elst tot Gillis:

¹⁴⁷ Dit op pp. 9, 12 en 13 in het *Bewijs der Waerheydt*.

¹⁴⁸ LEDEBOER, *Het geslacht van Waesberghe* (2e ed.), p. 45.

¹⁴⁹ W. VANDER ELST, *Gheestelycke dichten, verscheyden personen ende staeten van menschen toegeschreven*, Antwerpen, 1622.

'(...) Hoewel uw's ouders bant / noch vaster staet geknoopt, en weerdigher hem spant / met Godt en met den Prins: mits sy de hardste noten / uut yver van 't geloof met mannelijcke kracht / doen hebben kloeck gekraect, wanneer sy wijs bedacht / de waerheyt stonden veur met pijnen, met veel slaghen, / met groot verlies van goet. Bedwonghen om hun' deught / te vluchten uyt het lant, te derven alle vreught, / ten tijde 't Geusche volck den Ghentenaer quam plaghen'¹⁵⁰

Dit lofdicht is een unieke inkijk in het familietrauma waarnaar we eerder alludeerden. Met dichtertelijke grootspraak bespreekt Vander Elst in feite de bijzonder impactvolle verbanning van Joos, een teken dat dit verhaal duidelijk nog leefde onder de Geraardsbergse leden. Daarnaast geeft het werkje ook goed het katholieke sentiment in de Zuidelijke Nederlanden weer tijdens de Nederlandse Opstand. De Geraardsbergse familie wilde zich duidelijk profileren als vroom en Rooms, wellicht in de wetenschap dat enkele familieleden zich vroeger hadden ingelaten met bekende calvinisten. De Geraardsbergse tak zou echter in de achttiende eeuw uitsterven in mannelijke lijn. De afstammelingen van Lieven hadden meer geluk.

76. Eén van de vele kleinkinderen van Jan van Waesberghe was Hubertus van Waesberghe, de derde zoon van het Dendermondse koppel Lieven van Waesberghe en Geertrui Spanoghe. Hubertus huwde tweemaal, een

eerste keer in 1594 met Romijne de Visschere waarmee hij vier kinderen had, en een tweede maal in 1602 met Joanna Pijl bij wie hij nog eens elf kinderen verwekte.¹⁵¹ Een van de kinderen uit dat tweede huwelijk was Adriaan van Waesberghe, geboren 1616 te Aalst en overleden 1687 te Eeklo waar hij zich vanaf 1653 had gevestigd. Hij was een universitair geschoolde dokter, en werd schepen en zelfs tweemaal burgemeester van Eeklo.¹⁵² Van deze burgemeester stammen de meeste naamdragers van Waesberghe in Vlaanderen af. Hun rechtstreekse voorouders zijn dan ook de Gentse metsers uit de vijftiende eeuw. Met de kleine honderdvijftig jaar aan familiegeschiedenis die we hier geschetst hebben, wilden we hen opnieuw van onder het stof der geschiedenis halen, in de hoop dat we in de toekomst ook de levensloop van de vroegere metsers nog beter kunnen reconstrueren. We willen hier dan ook een warme oproep doen om iedere genealogische bijzonderheid, hoe klein dan ook, te melden bij de auteurs. Een genealogie is nooit 'af', maar met voldoende doorzettingsvermogen, samenwerking en een tikkeltje geluk kunnen onze voorouders opnieuw tastbaar gemaakt worden, en worden hun verhalen opnieuw verteld.

151 VAN WAESBERGHE & DE BURGGRAEVE, *Genealogie van de familie van Waesberghe*, pp. 63 & 127.

152 Deze Adriaan is een bekende figuur in de geschiedenis van Eeklo. Dankzij zijn rol in de verdediging van de stad tijdens de oorlogen van zonnekoning Lodewijk XIV in de Habsburgse Nederlanden stond hij bekend als de 'Redder van Eeklo'. W. HAMERLYNCK, De familie van Waesberghe te Eeklo, in: *De Eik*, I (1976), pp. 246-336.

150 VANDER ELST, *Gheestelycke dichten*, pp. 67-68.

Philippe Van den Eynde, Legacy 10.0 Family Tree 60 blz.

Nu de genealogische software suite Legacy met de nieuwe update in het voorjaar 2024 helemaal gratis werd en ook volledig in het Nederlands kan werken, kan een Nederlandstalige handleiding niet lang op zich laten wachten.

De bedoeling van deze handleiding is de hobbyist op weg te helpen om een degelijk familiebestand op te stellen en te wijzen hoe hij/zij deze kan omzetten in stambomen, kwartierstaten, tekst of grafisch of zelfs een boek kan samenstellen met dit programma.

Je kan dit boek aankopen voor 10 EUR bij Familiekunde Vlaanderen regio Mechelen vzw.

- door te telefoneren of te faxen op nummer 03 480 37 51;
- per e-mail naar fv.regio.mechelen@gmail.com ;
- door een brief te sturen naar Els Schelkens, Sint Annastraat 1, 2500 Lier, België.

